

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang
is een algemeen
Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST TELEFOON 4519.

KOLONIAAL

ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST”:
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN
moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden
aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot
den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20,
Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

DE AMSTERDAMSCHER MAATSCHAPPIJ VAN LEVENSVZERZEKERING

AMSTERDAM, Heerengracht 414 - SOERABAJA, Societeitstraat.

Kapitaal-Verzekering Rente-Verzekering.

„Dagblad van Zuid-Holland en 's-Gravenhage”

Kabar dari Hindia-Nederland, sasodahnja mail katarima.

Ada djoega telegram dari BATAWI DAN LAIN TAMPAT.

INHOUD: De Julianascholen in Ned.-Indië. — Pers-
overzicht. — Feuilleton. — Stemmen uit de Eur.
Pers in Ned.-Indië. — Suriname. — Wat de Inlander
zegt. — Wat de Chinees vertelt. — Van Vreemde
Koloniën en Verre Landen. — Oost- en West-Ind.
Lit.-Overzicht. — Mededeelingen.

De Julianascholen in Ned.-Indië. 1)

Het zal dengenen, die belangstellen in de oprich-
ting van jongevrouwenscholen in Indië, volgens het
plan, ontworpen door mevrouw Hissink-Snellebrand,
zijn opgevallen, dat het Bestuur der Vereeniging,
hier te lande tot stand gekomen om dit doel te be-
vorderen, in lang niets van zich heeft laten hooren.

Dit was het gevolg van de omstandigheid, dat ge-
noemde dame niet zoo spoedig, als zij zich had voor-
gesteld, den Gouvernementsdienst heeft kunnen ver-
laten, en het Bestuur van oordeel was, dat de zaak
door niemand met zooveel kans op goede uitkomst ter
hand kon worden genomen, als juist door haar, van
wie het denkbeeld was uitgegaan, en die zich dade-
lijk bereid had verklaard zich met de uitvoering daar-
van te belasten.

Met groot genoegen kan het Bestuur thans berich-
ten, dat eene belangrijke schrede voorwaarts is ge-
daan, sedert mevrouw Hissink-Snellebrand in Maart
j.l., op haar verzoek, eervol uit 's lands dienst is ont-

1) Vereeniging tot oprichting van Jongevrouwen-
Scholen in Ned. Indië, als rechtspersoon erkend bij Kon.
besluit van 28 October 1911, No. 52.

De vereeniging stelt zich ten doel mede te werken
tot de opvoeding en ontwikkeling in Nederlandschen
geest van on- en minvermogene meisjes in Neder-
landsch-Indië van Nederlandschen stam en haar aan te
moedigen tot het verrichten van handen- en geestes-
arbeid. (Art. 2 der Statuten).

slagen. Zij is dadelijk daarop aan het werk gegaan
en wel op de volgende wijze:

Mevrouw Hissink-Snellebrand heeft voor eigen
rekening te Malang (res. Pasoeroean) een perceel ge-
kocht, groot 12000 M². met een steenen gebouw, dito
bijgebouwen, vele klapperboomen en andere vrucht-
boomen, een bloemenkweekerij, een weide etc. voor
de som van f 15000 met ongeveer f 3000 onkosten.

Daar heeft zij zich thans gevestigd, voorloopig met
vijf meisjes. Twee waren er reeds, toen haar laatste
brief van 11 April j.l. geschreven werd; drie werden
verwacht, en nog vijf anderen kunnen dadelijk ge-
plaatst worden, want er is plaats voor tien; voor dit
aantal zijn ijzeren kribben aangeschaft, uit een be-
drag voor rekening der Vereeniging door haren ver-
tegenwoordiger te Batavia, den heer Lankhout, ver-
strekt.

Aan mevrouw Hissink-Snellebrand is voorloopig
een crediet geopend van f 150 's maands gedurende
een jaar. Zij stelt zich voor binnenkort aan de uit-
breiding te beginnen, en ziet in het vooruitzicht
een groote toeneming van het aantal meisjes. Het
Bestuur zal, zooveel in zijn macht is, steun verleenen.
doch meent tevens een beroep te mogen doen op dien
van het publiek.

Zoolang de uitvoering van het plan nog op zich
liet wachten, meende het Bestuur zich van propa-
ganda te moeten onthouden. Nu echter de hand aan
den ploeg geslagen is, hoopt het ten zeerste, dat de
toegezegde contributies zullen worden verhoogd, en
dat het aantal bedragen belangrijk zal toenemen. Het
oogenblik tot krachtig en doortastend handelen is
gekomen.

Het uiterst sympathieke streven van mevrouw His-
sink-Snellebrand, dat door haar uiteengezet is in
eene lezing in het Indisch Genootschap, tijdens
haren verloftijd, en dat zij te voren en daarna met
menigeen besproken heeft, verdient ten volle bevor-
derd te worden door allen, die voor den vooruitgang

van Ned. Indië gevoelen, en die weten te waardeeren
wat door meergenoemde dame reeds uit eigen midde-
len is gedaan.

Met een enkel woord moge er aan herinnerd wor-
den, dat het streven hierop gericht is: meisjes,
behoorende tot de Indo-Europesche maatschappij,
in een internaat te vereenigen, waar zij, behalve
schoolkundigheden, ook zullen opdoen de kennis van
al hetgeen zij noodig hebben voor het maatschappe-
lijk leven, bepaaldelijk op het gebied van land- en
tuinbouw, huishoudelijken- en handenarbeid, zoodat
zij in de gelegenheid zullen zijn een nuttigen werk-
kring te verwerven en in eigen onderhoud te voor-
zien. Ook na het aangaan van een huwelijk, zal de
vergaarde kennis haar ten goede komen, en zullen
zij op haar beurt aan eigen kinderen en aan die van
anderen hare practische geoeffendheid kunnen over-
dragen.

Aan de thans tot stand gekomen inrichting heeft
mevrouw Hissink-Snellebrand den naam gegeven van
Juliana-Stichting. Zij verzoekt om toezending van
boeken. Vooral die een goed overzicht geven van de
Nederlandsche letterkunde en aardrijkskunde. De
boeken, bij het vertrek uit Nederland medegenomen,
zijn thans in de voor avondschool bestemde lokalen
gerangschikt.

Zij verzoekt ook huishoudgoed.
Het verlangen is mede een aangrenzend perceel
voor f 5000.— aan te koopen, dat vroeger een ge-
heel uitmaakte met het reeds aangekochte stuk grond.
Op dat perceel staat een huis, dat groot genoeg is
voor een helpster met een twintigtal meisjes.

Worden gunstige resultaten verkregen, dan zal
het aangewezen zijn, nog andere inrichtingen van
dien aard in het leven te roepen.

Het Bestuur zal echter voor het oogenblik zeer ver-
heugd zijn, indien voldoende hulp verleend wordt
voor de instandhouding van de geopende inrichting,
voor het overnemen van het door mevrouw Hissink-

PERRY & CO.

Dekstoelen
Hut
Mail } koffers
Vouwstoeltjes, enz.

HOOGSTRAAT
20.

AU BON MARCHÉ

A. DE VRIES & ZONEN - Opgericht 1879.

DEN HAAG - AMSTERDAM - ROTTERDAM - UTRECHT - BAARN
Indische Uitrustingen voor Dames en Heeren.

VRAAGT ONZE GEÏLLUSTREERDE PRIJSCOURANT.

Snellebrand aangekocht en voor den aankoop van het daarnaast gelegen perceel.

Voor nadere inlichtingen wende men zich tot een der ondergeteekenden.

Van bereidwilligheid tot het verlenen van geldelijke bijdragen gelieve men bericht te geven aan mevrouw M. van Humalda van Eysinga-Versteegh, Frans van Mierisstraat 50 I, te Amsterdam.

Den Haag, 26 October 1917.

Het bestuur van de Vereeniging tot oprichting van Jongevrouwen-scholen in Ned.-Indië.

Mr. J. H. ABENDANON, Jan van Nassaustraat No. 43, Den Haag.

Mej. E. BAELDE, Kortenaerstraat 11a, Rotterdam.

S. J. W. VAN BUUREN, wnd. Secretaris, Roemer Visscherstraat 20, Amsterdam.

Mevr. M. VAN HUMALDA VAN EYSINGHA-VERSTEEGH, Penningmeesteresse, Frans van Mierisstraat 50, Amsterdam.

H. RUD. DU MOSCH, Oosteinde 14, Amsterdam.

Mevrouw A. W. M. E. UHLENBECK-TERWOGT, Presidente, Groot Hertoginnelaan 75, Den Haag.

Persoverzicht.

Indische Staatkunde.

Onder dit opschrift schrijft de *Nieuwe Crt.* van 21 Nov. o.m.:

„Behalve het artikel over de reorganisatieplannen van het bestuur op Java (thans officieel door de Regeering als voor indiening bijna gereed aangekondigd) ontvingen wij van den heer R i t s e m a v a n E c k te Buitenzorg een tweede artikel, van wijdere strekking nog dan het andere, getiteld:

POLITIEKE ORGANISATIE.

Het kentert in Indië!

Jarenlang hebben wij, kleine groep van Nederlanders, Indië geregeerd, bestuurd en de massa van het volk was passief, zóó zelfs, dat velen twijfelden of in die massa wel ooit beweging was te brengen. Elke beweging was een interessante, een toegejuichte uiting van niet volledige apathie, een machtsuiting, aan machtsoverwicht dacht niemand. Maar zonder dat wij het merkten is in die massa werkelijk beweging gekomen, door ons onderwijs, door veel anderen drang. En nu dit ons duidelijk wordt, moet het ons ook duidelijk worden dat daarmede onze positie wordt gewijzigd, dat wij niet meer eenzijdig naar den Inlander en zijn ontwikkeling moeten zien, maar dat wij ook onze eigen positie op haar deugdelijkheid moeten gaan toetsen.

„Rassenscheiding”, „uitschakeling der massa”

FEUILLETON.

OSAKA. 1)

II.

Osaka is de groote handelsschool van het rijk. Van alle deelen van Japan worden jonge lieden er heen gezonden om zich te bekwamen voor verschillende taken van nijverheid en handel. Voor elke open plaats worden honderden kandidaten en de patroons zijn zeer voorzichtig in de keuze van hun d e t e c h i, of leerlingbediende. Met de meeste zorg worden inlichtingen ingewonnen omtrent 't persoonlijk karakter en de familie der sollicitanten. Leergeld wordt door de ouders of verwanten van den jongen man niet betaald. De tijd waarvoor hij zich verbindt, is, in verband met den aard van den handel of de nijverheid verschillend, voor sommige vakken tot zelfs twaalf of veertien jaren. Zulks wordt o.a. geëischt voor de „dry goods business”; en de detchi werkt in zulk een zaak tot vijftien uren per dag, met niet meer dan één vrijen dag in de maand. Zoo lang hij daar werkzaam is, geniet hij hoegenaamd geen loon — alleen inwoning en kost en de absoluut noodzakelijke kleeding. Zijn meester geeft hem twee maal 's jaars een nieuw bovenkleed, zoomede sandalen of g e t a. Soms, bij een bijzondere gelegenheid, een groote feestdag b.v., wordt hem zakgeld toegestopt, — doch zulks is niet verplichtend. Wanneer zijn leertijd geëindigd is, verstrekt zijn patroon hem genoeg kapitaal om eigen zaken op kleine schaal te beginnen of helpt hem op een andere afdoende wijze, — door credietgeving b.v. Menige detchi trouwt de dochter van zijn meester en in zoo'n geval kan 't jonge paar zeker zijn van hulp en steun.

De tucht van dezen langen leertijd stelt hooge eischen aan 't karakter. Hoewel de detchi nooit barsch wordt toegesproken, heeft hij te dragen wat geen Europeesche koopmansbediende verdragen zou. Vrijen tijd heeft hij niet — geen oogenblik voor zich zelf, behalve de uren aan den slaap gewijd; hij moet rustig, maar onafgebroken werken van den dageraad tot 's avonds laat;

1) Naar Lafcadio Hearn's „Gleanings in Buddha Fields”, door D. A. H.

en het *divide et impera* vormden echter de pijlers van onze Indische heerschappij; maakten het mogelijk, dat de kleine groep der Nederlanders, de Regeering zelve, zich staande kon houden tegenover de vele millioenen Inlanders. Die rassenscheiding wordt nu zooveel mogelijk opgeheven; de massa begint zich te uiten, doordat het gezag der hoofden snel daalt; naar de eenheid streeft de Sarekat Islam.

Daarmede zijn de drie draagpijlers van onze machtspositie weggenomen en is het gevoel van machteloosheid over ons gekomen, wij gevoelen dat het niet meer van ons zelve, maar van machten buiten ons afhangt, hoelang wij die heerschappij zullen voeren, welken weg Indië in zijn ontwikkeling zal gaan. Tevergeefs zoekt men naar den werkelijken grondslag van onze machtspositie, nu de oude wordt weggenomen. De Indo-Europeaan wordt, onder de leuze van unificatie, reeds aan dat politiek onvermogen opgeofferd; gaat onze politieke naïviteit zoover, dat men het tot een inlandsch massa-overwicht laat komen, vóórdat nieuwe waarborgen voor de vastheid van onze positie zijn gegeven, dan geven wij, Nederlanders, niet meer de richting aan en zijn onze groote belangen in Indië niet meer zeker.

Zullen wij dien vloed over ons laten komen, gelaten het hoofd buigende? Nog leeft het groote deel der toonaangevende politici in de meening, dat onze positie volkomen zeker is, daarbij den economischen toestand van den Inlander tot maatstaf nemende. Dat is een waan! Nu wij zelf den nieuwen factor, de massa, in ons regeeringssysteem gaan brengen, de rassenscheiding opheffen en de Inlanders naar eenheid gaan streven, gaat met versnelde beweging het overwicht naar de massa toe. Het kan niet anders: de verhouding tachtig duizend tegenover vijf en dertig millioen is voor een ieder begrijpelijk. Men denke daarbij niet dadelijk aan revolutie, maar meer aan het onderspoelen der fundamenten door een steeds wassenden vloed.

Wie een staatkundige inzakking als nu in Indië gaat dreigen, wil voorkomen, moet met staatkundige middelen gaan bouwen. Het rassenscheiding heeft afgedaan, de massavertegenwoordiging wordt onvermijdelijk, de eenheid der Inlanders komt meer en meer. Met vaste hand, die niet meer mag aarzelen, dient daarom Nederland thans de nieuwe draagpijler van zijn koloniale positie op te richten, de staatkundige scheiding.

Tusschen de massa der millioenen Inlanders en de kleine groep van de dragers der Nederlandsche belangen, van de Nederlandsche staatswerkzaamheid, moet, evenals in het verleden, *the balance of power* gehouden worden door de van beide onafhankelijke en door beide geëerbiedigde Nederlandsche wet, nu echter op anderen grondslag. Aan de eene zijde begint een staatkundige ontwikkeling, die steeds meer op vertegenwoordiging der massa's gaat berusten; aan de andere zijde blijft een hoogstaande autocratie gehandhaafd, in haar taak bijgestaan door belangen-vertegenwoordiging. Politieke vertegenwoor-

hij moet met het eenvoudigste voedsel genoegen nemen, moet zorg dragen er altijd netjes uit te zien en moet nooit humeurig zijn. „De bloemetjes buiten zetten” is uitgesloten, de gelegenheid daartoe wordt trouwens hem niet gegeven. Sommige detchi verlaten den winkel nooit, overdag niet en 's nachts niet, maanden aaneen; — slapen op dezelfde mat, waarop zij overdag gezeten zijn. Vooral de kundige verkoopers der groote zijde-winkels komen zelden in de open lucht — en hun ongezonde bleekheid is spreekwoordelijk. Jaar in jaar uit zijn zij elken dag op dezelfde plek gezeten, van twaalf tot vijftien uren aan één stuk; en men verwondert er zich over, dat hun beenen niet verdrogen en afvallen als die van wijlen Daruma.

Soms loopt 't met den detchi mis, besteelt hij de kas en gaat aan den rol. Soms maakt hij zich aan meer ernstige overtredingen schuldig. Maar wat 't ook wezen mag, wegloopen doet hij zelden. Is hij er van door geweest, dan blijft hij een paar dagen weg; — en komt terug, bekent en vraagt vergiffenis. Twee, drie, misschien vier keer worden deze escapades door de vingers gezien — indien hij althans niet 't bewijs heeft gegeven van een slechten inborst te bezitten — wordt hem aangetoond, dat zijn zwakheid zijn vooruitzichten te niet doet, wordt een beroep gedaan op de liefde voor zijn ouders, op de eer zijner voorvaders, op de eischen van den handel in 't algemeen. Met de moeielijkheden zijner positie wordt steeds rekening gehouden en voor een klein vergrijp wordt hij niet ontslagen. Ontslag zou zijn ondergang kunnen zijn.

* * *

Mijn laatste dag te Osaka was aan winkelen gewijd, — voornamelijk in de districten der speelgoedmakers en der zijdehandelaars. Een Japansche kennis, zelf zakenman, ging met me mee en liet me buitengewone dingen zien, tot mijn oogen er pijn van deden. We gingen naar een beroemd zijde-huis — waar 't vreeselijk druk was en zoo vol, dat 't ons heel wat moeite kostte door te dringen naar 't vloer-platvorm, dat, in elken Japanschen winkel, als zitplaats zoowel als toonbank dienst doet. Tientallen van vlugge, rappe jongens, met bloote voeten liepen er heen en weer, beladen met rollen zijde voor de klanten om te zien; — want in zulke winkels wordt de voorraad niet op rekken tentoongesteld. De Japansche verkooper verlaat zijn zitplaats op de mat niet; maar als hij weet wat gij wilt, geeft hij luid een order en een oogenblik later komen de bedienden met armen vol monsters aandragen. Als ge uw keus gedaan hebt, worden de stukken weer opge-

Mej. J. DUSAULT en Mevr. C. M. SANDBERG-VAN REEDE,

SPRAAKLEERAREN TE

AMSTERDAM, 582 Keizersgracht, Tel. N 2916

behandelen alle spraakstoornissen in den ruimsten zin des woords en geven, zoo noodig, aan patiënten gelegenheid tot inwoning gedurende de kuur.

Voor predikanten, juristen, militairen en voor hen die voor hun beroep veel moeten spreken worden met September Cursussen geopend, met twee lessen per week.

N.V. Ch. L. Boucher's Handelsvereniging

Specialiteit in Kaartsysteem

DEN HAAG Kneuterdijk	AMSTERDAM Weteringschans	GRONINGEN Spilsluizen
-------------------------	-----------------------------	--------------------------

Middelbare School v. Handel en Administratie,
LAAN v. MEERDERVOORT 104 - 's-GRAVENHAGE.

EXTERNAAT en INTERNAAT.

AFD. A. **Bijzondere Middelbare Handelsschool** met als onderbouw eene H.B.S. met 3 j. cursus. Bij beschikking van Z. Exc. den Min. van Binnenl. Zaken **gelijkgesteld** met de openbare handelsscholen te Amsterdam, Rotterdam, etc.

AFD. B. **Bijzondere Hoogere Burgerschool met 5-jarigen cursus.** Eveneens officieel als zodanig erkend.

De 1e en 2e klasse van de beide richtingen vallen samen, zoodat over de keuze Handelsschool of H. B. S. 5-j. c. eerst beslist behoeft te worden na het afloopen der 2e klasse.

De school wordt ook door Meisjes bezocht.
Prospectus en inlichtingen bij den Directeur
F. TIJMSTRA.

GESCHER & KEMPER

:: **Magazijnen** ::
ter Complete Meubilerie

DEN HAAG - VLAMINGSTRAAT 22
AMSTERDAM - ARNHEM - BREDA - ROTTERDAM

Mevrouw!

Indien U niet tevreden is over Uw leverancier, bel dan even op

No. 2508 Haag.

Het bestaan onzer firma sedert 1862 waarborgt U een solide bediening.

Aanbevelend,
L. A. Biesmans, fa P. Kok.
Speklagerij. Groenmarkt 38.

Luxe Brood- en Banketbakkerij

Willem Renout

Spuistraat 184-186 - Tel. N. 1892 - Torensteeg 7.

AMSTERDAM

Au Corset Gracieux.

G. W. COPPERS.

DEN HAAG, Spuistraat 36, Telef. 3334. Piet Heinstr. 107, Telef. 1723.	ROTTERDAM, Hoogstraat 334, Telef. 6474.
ARNHEM, Ketelstraat 24, Telef. 1495.	DORDRECHT, Voorstraat 289, Telef. 1146.
LEIDEN, Maarsmanssteeg 23, Telef. 577.	

Grootste en meest uitgebreide Corsetten-Magazijnen zoowel in de goedkoopere als duurste soorten.

diging van Nederlanders in Indië, wordt politieke zelfvernietiging als de massa gaat beslissen. Wij moeten zorgen, zooals ik bij de reorganisatie van het bestuur in 1912 reeds schreef, dat de onvermijdelijke strijd tusschen gezag en vrijheid, evenals in het verleden, een strijd blijve tusschen inlandsch gezag en inlandsche vrijheid en nooit omsla in een strijd van Nederlandsch gezag tegen inlandschen vrijheidsdrang. Tegen zoo'n strijd zouden wij niet opgewassen zijn. De Regeering kan met haar macht wel de balans houden, wel het inlandsch gezag steunen of verzwakken, maar vervangen kan zij het niet. Ook bij het rechtstreeksch bestuur steunen wij op het inlandsch gezag.

Langzaam aan zal de wet die scheidingsgrens kunnen verleggen. Eens, wellicht, zal ook die nieuwe draagpeiler van ons gezag kunnen vervallen; het zal zijn als de inheemsche volkeren door politieke verantwoordelijkheid, door ontwikkeling, door welvaart, zóó wereldwijd zijn geworden, dat de Nederlandsche belangen ook veilig zijn als geen bijzondere Nederlandsche regeering meer boven hun eigen bestuursorganen staat.

Thans echter is het een eisch van zelfbehoud voor den Nederlander, een eisch van innerlijke kracht voor de Regeering en ook een eisch van regelmatige ontwikkeling der Inlandsche maatschappij zelve, dat in plaats van de vroegere grondslagen van onze positie een nieuwe grondslag trede, die den inlandschen massa-invloed bindt aan de sfeer waar eigen, inlandsch gezag heerscht.

Het is een zware taak en slechts bezonnen voortvarenheid, doelbewuste politieke organisatie, die zich verheft boven de gewone middelen van vertegenwoordiging, kiesrecht, enz., zullen in staat zijn Nederland door de moeilijkheden heen te brengen.

Elke dag uitstel verzwaart die taak".

S. RITSEMA VAN ECK.

Buitenzorg, Juli 1917.

De Redactie der *Nieuwe Crt.* teekent hierbij aan: „Al hetgeen de heer R. v. E. over onze koloniale staatkunde schrijft, verdient niet slechts ten volle de aandacht, maar nauwgezette overweging. Geen tweede, die zulk een breeden kijk getoond heeft op de in Nederlandsch-Indië noodige hervormingen, zoo juist den noodzakelijken onderbouw daarvan aangegeven heeft.

Slechts wil ditmaal de toon der bovenstaande beschouwingen, welke hoofdgedachte wij beamen, ons ietwat alarmerend toeschijnen. De tegenstelling tusschen de tachtigduizend Europeanen en de vijfen-dertig (ruim veertig) miljoen inlanders zondigt door de samenvatting dezer laatste als een samenhangende groep. Van homogeniteit nu is nog geen sprake, zelfs niet, ondanks den invloed der Sarekat Islam, onder de ruim dertig miljoen drie-rassige bewoners van Java en Madoera. De hierboven bedoelde „inlandsche sfeer" zal dan ook verschillende schakeeringen moeten vertoonen".

rold en teruggebracht naar de brandvrije magazijnen, achter den winkel gelegen. Tijdens ons bezoek, was 't grootste gedeelte van 't met matten belegde plankier één prachtige, stralende mengeling van zijde en fluweel, van honderd kleuren en tinten en honderden prijzen. Bij den hoofdingang ontving een oudachtige superintendet, dik en joviaal, als de god van den rijkdom, de gasten. Twee scherp ziende mannen, midden in den winkel op een verhevenheid geplaatst, die langzaam in verschillende richting ronddraaiden, keken uit naar dieven; en aan de deuren stonden ook wachters. Want Japansche winkeldieven zijn bijzonder brutaal en bij de hand; nagenoeg alle groote winkels worden door hen met succes geëxploiteerd. In een andere afdeling zag ik onder een laag, met glazen pannen belegd afdak tal van boekhouders, kassiers en correspondenten, gehurkt voor lessenaars nog geen twee voet hoog. Elk der talrijke verkoopters stond verscheidene klanten te woord. 't Was enorm druk; de snelheid en zekerheid, waarmede 't werk werd gedaan, bewees de voortreffelijke regeling er van. Ik vroeg hoeveel menschen de firma in haar dienst had en mijn vriend antwoordde:

„Waarschijnlijk twee honderd hier; er zijn echter verscheidene filialen. In deze zaak is 't werk zeer zwaar; maar de werktijd is korter dan in de meeste zijde winkels; niet meer dan twaalf uren per dag."

„En hoe staat 't met 't salaris?"

„Geen salaris."

„Wordt al het werk hier gedaan zonder loon?"

„Misschien krijgen een of twee van de beste verkoopters iets — niet loon, maar een kleine maandelijksche toelage; en de oude superintendet, die hier veertig jaar is werkzaam geweest, krijgt salaris. De andere krijgen alleen den kost."

„Goede kost?"

„Neen, goedkoop, heel gewoon voedsel. Als de jongeman hier zijn tijd heeft uitgediend — na veertien of vijftien jaar — helpt men hem om een eigen zaakje te beginnen."

„Is deze regeling algemeen in de winkels van Osaka?"

„Ja, 't is overal 't zelfde. Maar nu zijn vele detchi opgeleid aan de handelsscholen en deze beginnen hun leertijd later dan de anderen; men zegt, dat ze minder geschikt zijn dan zij, die er van jongs af bij zijn geweest."

„Maar een Japansche bediende is bij een Europeesche firma veel beter af."

„Wij denken daar anders over", zeide mijn vriend zeer beslist. „Enkel, die goed Engelsch spreken en aan de Europeesche manier van zaken doen gewend zijn, krij-

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Iets over het lager onderwijs.

Naar aanleiding van een artikel in de „Java-bode" over het Ind. Eur. lager onderwijs door iemand, „die geheel buiten het onderwijs staat, en die den eisch stelt, dat „het onderwijs voor kinderen van Europeanen in deze landen in geen enkel opzicht mag onderdoen voor dat in Nederland, ja zelfs dat laatste, zoowel in de diepte als in de breedte behoort te overtreffen", maakt „een onderwijzer" in hetzelfde blad eenige opmerkingen.

Slechts in enkele gevallen, onder de meest gunstige omstandigheden, kan het onderwijs aan dien eisch voldoen.

Een gewone lagere school in de binnenlanden, waar het grootste deel van de kinderen in Indië zijn opleiding krijgt, kan dat niet. Immers is er een zeer klein aantal kinderen, wier ouders in staat zijn zich met de opvoeding der kinderen bezig te houden en „het werk van de school in alle onderdeelen te steunen." Een veel grooter pct. van de leerlingen moet alles op school leeren, daar de vader zich door zijn werk vaak niet met de kinderen bezighouden kan en de moeder, dikwijls tot de Inlandsche gemeente behoorend, niet voldoende op de hoogte is om haar kinderen leiding te kunnen geven.

Verder is er een zeker pct. Inlanders en Chinezen, die buiten de school in den regel geen Hollandsch meer hooren en dus a l l e s op school moeten leeren.

Daar de onderwijzer de stof zóó moet behandelen, dat ze door allen begrepen kan worden, zal een ander deel der kinderen zich vaak vervelen en niet van de lesuren profiteeren, zooals ze dat zouden mogen en kunnen eischen. Maar er is nog een factor. Al kunnen de onderwijzers er voor zorgen, dat er op de speelplaats geen Inl. taal gesproken wordt, het misvormde, gebroken Nederlandsch kunnen ze onder de jeugd niet weren, evenmin als ze voorkomen kunnen, dat de goed sprekende kinderen in de klas telkens slecht Hollandsch te hooren krijgen, wat niet zonder invloed blijft op de taal der leerlingen.

Op grooter plaatsen heeft het Gouvernement getracht daaraan tegemoet te komen, door naast de gewone z.g. eerste scholen te openen, waar ook Fransch onderwezen wordt. Daarmede is het doel echter niet bereikt, want de ouders vragen zich bij het doen van een keuze niet af, of hun kind later de H. B. S. zal bezoeken, en of het wensche-lijk is, dat het Fransch leert, maar denkende, dat het onderwijs aan een eerste school beter is, of om aan zekere ijdelheid te voldoen, zenden ze hun kind naar een school, waar het niet thuis hoort, en waar het, en het onderwijs niet kan volgen, en remmend werkt bovendien.

„Dat er „„door de Regeering een scheiding is

gen vijftig of zestig dollars per maand voor zeven tot acht uur werk per dag. Maar de behandeling is anders dan bij ons. Bekwame Japanners werken niet graag onder Europeanen. Vreemdelingen zijn soms zeer hard en wreed voor hun Japansche kantoorpersoneel en huisbedienden.

„Maar nu toch niet meer?" waagde ik te zeggen.

„Minder dan vroeger misschien. 't Is hun duidelijk geworden, dat zulks gevaarlijk is. Ze waren gewoon hen te slaan en te schoppen. Wij, Japanners, vinden 't zelfs schandelijk detchi of bedienden onvriendelijk toe te spreken. In een zaak als deze komt onvriendelijkheid absoluut niet voor. De patroons en de opzieners zijn nooit ruw. Gij ziet hoe hard al deze mannen en jongelieden zonder een cent loon werken. Geen uitlander zou er den Japanner toe kunnen brengen, zóó te werken, zelfs niet tegen 't hoogste loon. Ik heb op vreemde kantoren gewerkt en ik weet het."

* * *

Men overdrijft niet, als men zegt, dat in Japan 't grootste deel van 't werk, waarvoor verstand noodig is, niet geldelijk wordt beloond. Misschien wordt een derde van 't zaken-werk van dit land zonder betaling verricht; de verhouding tusschen patroon en bediende, van beide zijden, van volkomen vertrouwen zijnde en van absolute gehoorzaamheid, maakt zoo'n toestand mogelijk. Dit feit heeft, boven al 't andere, een diepen indruk op me gemaakt te Osaka.

Ik zat in den avondtrein naar Nara, die me wegvoerde van de gezellige drukte van dit groote metropolis, er over na te denken. Ik bleef er over nadenken, terwijl de duisternis op de mijlen en mijlen van daken zich neervlijde, en over de fabrieksschoorsteenen, zooals altijd druk bezig hun offerande van rook op te zenden naar den troon van den goeden Nintoku. Op eens, boven de lichtpunten van ontelbare lampen, — boven de witte sterren van 't elektrische licht, — boven de aangroeiende duisternis, — zag ik, door den zonneondergang als met vloeibaar goud overgoten, aan den einder verschijnen de meer dan duizendjarige pagode van Tennoji. En ik vroeg me af: of 't aloude geloof, waarvan deze tempel een waardig symbool is, niet krachtig moet hebben meegewerkt tot de algemeenmaking van dien geest van geduld en liefde en vertrouwen, waarop de rijkdom, de energie en de macht van de machtigste handelsstad van Japan zoo vast ge-groundvest is?

D. A. H.

E. CASSUTTO & Dr. A. KERVEL TANDARTSEN.

FREDERIK HENDRIKLAAN 45.

Telefoon: SCHEVENINGEN 122.

Spreekuur van 1 tot 3 (behalve Zondags).

INSTITUUT „HAAGSCHE TEEKENCURSUS"

OPGERICHT 1906.

Gevestigd Galileistraat 2a. - Den Haag.

Opleiding L. O. en M. O. Teekenen.
Onderwijs in Etsen, Schilderen en Kunstnijverheid.
Spreekuur: Dinsdag 7-9 n.m. en Vrijdag 2-3 n.m.
Directie: W. H. BIK.
J. VAANDRAGER.

INSTITUUT VOOR MEISJES

EXTERNAAT — BEPERKT INTERNAAT.

Kronenburgersingel 2 en 4, Nijmegen (Holland)

School- en Pensioengeld Internaat f 800.-

Met inbegrip der vacaties . . . f 1000.-

De Directrice: A. J. NELCK.

HOOFDDEPÔT VOOR NEDERLAND
A. LE BELLE AMSTERDAM
VROLIKSTRAAT 128
TEL. Z. 4265-6990

F. C. DE BRUYN

Magazijn van Comestibles en Fijne Vleeschwaren

LEVERT UITSLUITEND EERSTE KWALITEIT
ARTIKELN TEGEN BILLIJKE PRIJZEN.

Bestellingen worden dagelijks opgenomen en franco thuis bezorgd.

Vraagt Prijscourant.

Neemt Proef.

TELEF. 3361 - DANCKERTSTRAAT 43.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York.

42 Broadway New York

belast zich met expeditie en verschepping van goederen van

Amerika naar Holland,
Ned. Oost- en West-Indië.

enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard.

Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door

PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

UITRUSTINGEN VOOR INDIE.
Geheel compleet
CIVIEL EN MILITAIR
GEBR. G-VLES
Breestraat 177 LEIDEN.
Tel. Int. 393.

gemaakt tusschen kinderen, die gedwongen worden zich te bepalen tot het gewone lager onderwijs, en die, welke in de gelegenheid zullen worden gesteld, het middelbaar onderwijs te volgen, anders dan op de basis van hun geschiktheid." "zoals in bedoeld artikel wordt gezegd, is niet juist."

Al strekt men het begrip Europeaan zoover mogelijk uit, dan volgt daaruit nog niet, dat al de kinderen van Europeanen, ongeacht de omstandigheden, waaronder ze leven, recht op en behoefte aan hetzelfde onderwijs hebben.

Behalve voldoende geestelijke vermogens, zijn er nog andere factoren, die gewicht in de schaal werpen, waar het geldt te beslissen, welk soort van onderwijs een kind moest ontvangen. De huiselijke omgeving en de kwestie of de voertaal van het onderwijs die van het dagelijksch leven is, mogen niet zonder invloed zijn op de keuze van het onderwijs.

Tal van leerlingen, wier ouders hen niet naar een andere plaats kunnen zenden, moeten van de lagere school het leven in en dan is gebleken, dat ze met de op die school verkregen kennis zich uitstekend een weg door het leven kunnen banen.

Waar er nu in hoofdzaak twee groepen van leerlingen zijn, waarvan de één voorbereiding voor het leven en de ander voor verder onderwijs behoeft, en het leven andere eischen stelt dan het voortgezet onderwijs, zal een scheiding tusschen die leerlingen in hun eigen belang wezen. En waar het onderwijs aan Inlanders niet ten koste van het Eur. onderwijs mag gaan, zal één en dezelfde school voor allen een ideaal zijn, dat voor Indië nooit verwezenlijkt zal worden, „zonder de belangen van alle zoo uiteenlopende groepen van leerlingen, die haar bezoeken, te schaden."

Het feit, dat verschillende groepen van leerlingen verschillende eischen hebben, zal voeren tot het oprichten van particuliere of bijzondere scholen, die niet alle leerlingen behoeven toe te laten, die zich aanmelden, waardoor het onderwijs zich beter kan aanpassen aan de eischen, die de ouders er voor hun kinderen aan stellen en de kinderen beter worden voorbereid voor wat hun na de lagere school wacht.

De gouvernementsschool zal hoe langer hoe meer leerlingen zien vertrekken; haar taak zal beperkter worden, maar die zal ze dan ook beter en grondiger kunnen vervullen. En aan den anderen kant zal op de particuliere scholen het werk vergemakkelijkt worden, doordat een deel van wat vroeger behandeld moest worden, thans zal kunnen vervallen. „Een deel van de taak, die nu op de onderwijzers rust, zal daar worden overgenomen door ouders en omgeving. Veel van wat remmend werkte, — moest werken, onafhankelijk van ouders en onderwijzers, maar als gevolg van levensomstandigheden, waaraan nu eenmaal niets te veranderen is, zoolang de maatschappij in haar tegenwoordigen toestand blijft bestaan, — zal daar verdwijnen. Beide partijen zullen er bij winnen."

De garnizoensplaats Willem I en de Rawah Pening-plannen.

In de „Loc." zijn een paar artikelen verschenen, blijkbaar van dezelfde hand, waarin het militair hospitaal te Willem I besproken wordt en een antwoord gezocht wordt op de vraag, of het gewenscht is, dat men het garnizoen te Willem I opheft, in verband met de Rawah Peningplannen.

Wat het militair hospitaal aangaat, vertelt schr., dat uit Nederland op speciaal verzoek een burgerambtenaar uitgezonden werd, die te Willem I geplaatst werd om zich aldaar te belasten met het ontwerpen der projecten en het opmaken eener kostenberekening van het nieuw te bouwen militaire hospitaal.

De verschillende projecten, welke uitvoering een paar ton zou kosten, gingen in zee, doch men zweeg als het graf en doet dit nog, tenzij de overplaatsing van den opzichter naar Tjilatjap op te vatten is als een antwoord en tevens als vingerwijzing, dat men den huidige, bedroevenden toestand wenschte te bestendigen, dan wel, dat er met het garnizoen Willem I belangrijke dingen staan te gebeuren in verband met de plannen der B. O. W. om het waterpeil van den rawah Pening te verhoogen. Geschiedt dit laatste werkelijk, zoo bestaat de mogelijkheid, dat het geheele garnizoen Willem I verdwijnt, indien men niet het geheele militaire terrein indijkt en omgeeft met een ringvaart met stoomgemalen om het garnizoensemplacement droog te houden.

Daarmee valt of staat natuurlijk het plan tot het bouwen van een nieuw hospitaal, en men zou de voorzichtigheid en het beleid van het D. v. O. kunnen prijzen, indien de toestand niet zoo luide om verbetering riep. „Het gaat niet aan om een toestand te bestendigen, welke vloekt met alle moderne beginselen van hygiëne en ziekenverpleging."

Men beweert, dat het militair hospitaal ontstaan is uit een dwangarbeiderskwartier, waaraan eenige verbeteringen aangebracht zijn.

Het semi-permanente gebouw met bilik omwanding is zoo bouwvallig, dat de daken op meerdere plaatsen moesten geschraagd worden, terwijl de buitenzijden verzakken. Teneinde de patiënten te

beschutten tegen de beruchte windvlagen, zijn op meerdere plaatsen dubbele wanden aangebracht. In steê van vensters vindt men er vierkante luiken. Bij sterken wind zou de kebon de boombladeren in de ziekenzalen kunnen opvegen. Voor de ventilatie zijn in de daken openingen gemaakt, waardoor bij wind het regenwater heenslaat en de patiënten op hun slaapgelegenheden besproeit.

De omwanding der vrouwenzaal is „dermate doorzichtig, dat zelfs op een afstand valt te onderkennen, hetgeen er binnenskamers voorvalt."

Het ergste is echter, dat het gebouw door de vele holle bamboe's uitgebreide gastvrijheid biedt aan talrijke rattengezinnen. Ondanks den strijd, aangebonden tegen dit onzure gedierte, is het niet uit te roeien en levert het een ernstig gevaar op, daar te A m b a r a w a reeds pestgevallen voorgekomen zijn.

Pestbarakken bezit het hospitaal niet; evenmin een behoorlijke localiteit voor wetenschappelijken arbeid en dat, terwijl het heeft te voorzien in de geneeskundige verzorging van twee garnizoenen: Willem I en Banjoebiroe.

Het is dus hoogst noodig haast te maken met de beslissing aangaande de garnizoensplaats Willem I en mocht die nog lang uitblijven, zoo is het onverantwoordelijk den huidige toestand van het hospitaal ongewijzigd te laten; ingrijpen is dan een dringende eisch.

Aan de hand van hygiënische en materiële omstandigheden, w.o. schr. in hoofdzaak de hoedanigheid der militaire gebouwen verstaat, wil hij de vraag bespreken, of het wenschelijk is of niet om Willem I als garnizoensplaats te doen vervallen. De vesting, waar een deel van het garnizoen gehuisvest is, is een oud monument uit de vijftiger jaren, opgetrokken in een moeras en waarover een der vorige militaire commandanten in een rapport zich aldus uitliet: „Dit te onzaliger tijd aangelegde werk heeft schatten gekost. Zijn grootste kwaad is echter, dat het nu reeds meer dan 75 jaren een betrekkelijk groote troepenmacht heeft vastgehouden, Banjoe Biroe hierbij gerekend, op plaatsen, waar deze niet behoorden en die voor troepenlegering ongeschikt zijn."

De andere kazerne, het z.g. buitenkampement, bestaat uit een tiental semi-permanente barakken, gedeeltelijk van hout, gedeeltelijk van bamboe, en die eenvoudig vergiftigd zijn met witte mieren. Ook dit kampement is gebouwd in een moeras, zoodat in den regentijd het emplacement voortdurend morsig en drassig is, terwijl achter de kazerne zich poelen bevinden, gevormd door puur grondwater.

„De gezondheidstoestand in het officierskampement is even ongunstig als in de troepen-kampementen. Geen enkele familie blijft gespaard voor de malaria; er zijn families, die het zeer zwaar te verantwoorden hebben, zelfs zijn er die ernstig bezorgd zijn voor het wel en wee hunner kinderen."

Gelet op al het bovenstaande zouden we zeggen: Doek den rommel te Willem I zoo gauw mogelijk op. Maar de vraag is, of Willem I soms uit een militair of politiek oogpunt bezet moet blijven. Hoe de beantwoording dezer vraag ook uitvalt, toch dient Willem I niet als garnizoensplaats gehandhaafd te blijven. In de buurt van Willem I ligt B a w e n; het is er droog, heeft een heerlijk klimaat en is slechts ruim twee paal van A m b a r a w a gelegen.

Een andere uitweg zou zijn: afdoende bestrijding van de malaria naast algeheele vernieuwing van de militaire gebouwen. De afdoende bestrijding der

F. I. TAVERNE, Arts.
PIET HEINSTRAT 30 's-GRAVENHAGE

SPREKUREN :
Maandag, Dinsdag, Donderdag en Vrijdag,
van 10.30 tot 1.30 uur.

Behandeling van: *Beenwonden*, waarbij geen rust vereischt wordt, *Suikerziekte*, *Nierziekten*, *Huidziekten* en *Geslachtsziekten*.

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
Neutrale School voor M.U.L.O Jongens en Meisjes.
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag.

Afd. A (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
Afd. B (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Opleiding voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar.
Kleine klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

Kunst onder een ieders bereik.

2100 Reproducties van Oude en Moderne Meesters uit alle Musea van Europa.

Prijs 60 cent per stuk. Gratis ter inzage.
Katalogus met alle afbeeldingen à f 1.— p. st. pl. porto.
Kunsthandel..... **H. BOS** 2e Sweelinckstr. 99
.....DEN HAAGTelefoon H. 8757

A. VAN DER PUTTEN,
Veenestraat 8-10 - DEN HAAG - Tel. 5330
Specialiteit: Damesblouses - Rokken
Zijden Stoffen. Garneer-artikelen.

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant le Rang.

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen
A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C.

GENEALOGISCH BUREAU BELAST ZICH MET HET SAMENSTELLEN VAN GESLACHTS-REGISTERS; BMEENBRENGEN DER BE-NOODICDE WETTE-LIJKE STUKKEN VOOR ADELSEERKENNING, INLVING DEN HAAG		HERALDISCH CARL KOFFLER & VERHEFFING HET OPSPOREN VAN FAMILIEWAPENS EN ZEGELS, ALSMEDE ALLE WERKZAAMHE-DEN OP DAT GEBIED IN DEN UITBREID-STEN ZIN OBRECHTSTR. 101
--	---	--

HOLLAND TYPING OFFICE
Damrak 45 - AMSTERDAM - Telefoon N. 4625

Type- en Vermenigvuldigbureau
Speciaal adres voor Cyclostyle- en Schrijfmachinepapier.
E. VAN OS, Directrice.

BEDWATEREN

Zij, die aan bovengenoemde kwaal lijdende zijn, kunnen **algeheele genezing** bekomen, door het gebruik van het middel van den Med. Docts. Arts H. L. F. RUDING.

Voor verdere inlichtingen zich per brief te wenden **Z.-O. Buitensingel 58, Den Haag.**

Instituut ROELIJN

Theresiastraat 77 - 's-Gravenhage
INTERN EN EXTERN.

Eigenares en Directrice: Mejjuffr. J. ROELIJN.

Machineschrijven
Stenografie
Talen
Boekhouden

PROSPECTUS OP AANVRAGE.....
.....GRATIS VERKRIJGBAAR

malaria zou volgens een berekening van kosten, opgemaakt door een paar specialisten op dat gebied, schatten verslinden, zonder dat met zekerheid gezegd kan worden, dat de resultaten aan de bestede sommen zullen beantwoorden. Het zou dus wel rationeeler zijn elders een nieuw en beter kampement met een modern ingericht hospitaal te bouwen. Zeker is, dat „de verantwoordelijke mannen dien toestand dienen met ernst onder de oogen te zien en een groote besluitvaardigheid aan den dag te leggen. Thans worden een kleine 2000 militaire personen (inclusief Banjoe Biroe wordt het wel 3000 personen) door het gouvernement gedwongen, zonder militaire noodzaak, een partij afbraak te bewonen en het slachtoffer te worden van de het lichaam sloopende malaria en..... dit is alles bij hoogerhand meer dan onbekend. Slechts laksheid en zucht tot zuinigheid zijn de drijfveeren, die de lichamen van 2000 militaire personen doen vergifigen met den malaria-parasiet.

„Voorwaar, een verantwoordelijkheid, welke wij voor geen geld ter wereld op onze schouders geladen zouden wenschen!”

Uit de besproken artikelen blijkt, hoe ontzettend veel er op hygiënisch gebied in Indië nog te doen overblijft en hoeveel achterstand de Regeering heeft in te halen.

Dit zoo spoedig mogelijk te doen met opoffering van veel krachten en veel geld is een der sympathiekste wijzen om Indië weerbaar te maken.

Suriname.

Het levensbericht van Mr. H. J. Smidt door Mr. F. W. J. G. Snijder van Wissenerkerke, opgenomen in de „Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden en levensberichten harer afgestorven medeleden, 1916—1917”, bevat een stuk geschiedenis van Suriname. In 9 bladzijden geeft de schrijver een overzicht van het bestuur van Mr. Smidt als Gouverneur van Suriname van 30 Juli 1885 tot 10 Juli 1888; hij deelt daarbij veel bijzonderheden mede, die alleen uit den mond van Mr. Smidt zelf of van diens naaste omgeving kunnen zijn vernomen. Wij hebben behoort tot de vereerders van Mr. Smidt en wij deden voor niemand onder in bewondering voor zijn enorme werkkracht, maar zijn van meening, dat hij niet zooveel had kunnen tot stand brengen in zoo korten tijd, ware hij niet krachtig gesteund door de hoofden der verschillende departementen. „Hij had niet altijd den juisten kijk op personen”, zegt zijn levensbeschrijver zeer terecht. Ware dit anders geweest, dan ware hem menige teleurstelling bespaard gebleven en ware zijn bestuur voor de kolonie nog veel zegenrijker geweest.

Het is ons doel niet het levensbericht op den voet te volgen en aan te geven waarin wij met den levensbeschrijver van meening verschillen. Slechts ééne misvatting willen wij hier naar voren brengen.

Op blz. 245 lezen wij n.l.:

„Om deze reden kwam o.a. de regeling van de immigratie niet aan de beurt; op niet onbevredigende wijze was de Britsch-Indische immigratie in de eerste behoeften komen voorzien, hoewel zij tevens de Yawsziekte bracht, waartegen de Gouverneur krachtig en met succes optrad door het in het leven roepen van een afzonderlijke verpleeg-gelegenheid, waar de ziekte geheel bedwongen werd.”

Tegen het door ons gerecenseerde moeten wij opkomen. De Yawsziekte is niet door de Britsch-Indische immigranten in de kolonie gebracht. Reeds de oudste schrijvers over de kolonie maken van deze ziekte melding. Het is ook niet juist dat de ziekte door de maatregelen van Gouverneur Smidt geheel bedwongen werd. Bedwongen is de ziekte nu nog niet. Wel werd in 1910 door toepassing van salversaan en later van neo-salversaan een verrassend succes verkregen, zoodat de ruim 300 lijders uit de Yaws-inrichting op Groningen aan de Saramacca konden worden ontslagen en de inrichting gesloten (zie „Encyclopaedia van Nederlandsch West-Indië”, onder *Framboesia tropica*), maar daarmee is de ziekte niet bedwongen.

* * *

Uit Suriname is ons toegezonden het verslag over het eerste boekjaar, eindigende 31 December 1916 van de „Naamlooze Vennootschap Surinaamsche Bouw- en Woning-Mij. Paramaribo”, met 5 kiekjes. In het voorbericht lezen wij o.m.:

„Sedert jaren reeds hebben de te Paramaribo heerschende woningtoestanden, vooral die der lagere klassen van de bevolking, in breede kringen de aandacht getrokken. Voor een ieder, die eens het vraagstuk der volkshuisvesting tot het onderwerp zijner studie maakte, was het duidelijk zichtbaar, dat de woningtoestanden te Paramaribo in menig opzicht veel te wenschen overlieten.

Door tal van couranten-artikelen en lezingen werd dit onderwerp behandeld en in verscheidene officieele rapporten werden beschouwingen daaraan gewijd. Een comité voor volkshuisvesting stelde zich in 't bijzonder ten doel, om verbetering der woningtoestanden te bereiken.....

„Als een zeer verblijdend verschijnsel moet be-

schouwd worden, dat het besef, van welk belang eene behoorlijke woning voor het gezin is, meer en meer in sommige kringen der bevolking doordringt.”

De hier bedoelde maatschappij kwam in de eerste helft van 1916 tot stand. Haar werkkring bestaat in:

1. De exploitatie van gebouwde eigendommen met erven, op welke de woningen verhuurd worden;
2. Het uitgeven van gebouwde eigendommen met erven op afbetalingsvoorwaarden;
3. De exploitatie van bouwterreinen, en
4. Het beheeren van gebouwen, erven en terreinen voor rekening van derden.

Zooveel mogelijk wil de maatschappij het sub 2 genoemde doel bevorderen.

De maatschappij wil eene commercieele onderneming zijn, die wel bij haar werken een sociaal doel nastreeft, die echter niet eene philanthropische instelling is. Wel wil zij tegen matigen prijs goede woningen verschaffen, die voldoen aan alle redelijke eischen.

Wie de erbarmelijke woningtoestanden te Paramaribo kent, zal het streven der maatschappij toejuichen en haar het beste succes toewenschen. Wij hebben hier te doen met een stap in de goede richting.

* * *

Uit de „Haagsche Post” van 1 December het volgende bericht:

„Er loopt hier in de stad het gerucht, dat de heer Joost van Vollenhoven uit Amerika terugkomt met een aanbod van de zijde der Vereenigde Staten om de West-Indische koloniën af te koopen. Men noemt zelfs als koopprijs de kapitale som van vijf milliard (!!) plus een garantie voor ongestoord bezit van Oost-Indië! Het is misschien maar een dwaas gerucht, of zeker wel; toch maken wij er even melding van omdat het interessant is. Sedert den verkoop der Antillen is deze zaak iets meer op den voorgrond gekomen, en men heeft ons blad zelfs in de laatste maanden herhaaldelijk artikelen aangeboden waarin zulk een verkoop werd bepleit. Wij namen die niet op omdat, onder meer, de eerste stap in die richting zeker niet van Nederlandsche zijde mag worden gedaan. En het is zeer moeilijk uit te maken of wel eenige stap op dien weg aanbeveling verdient of niet. Als wij de openbare meening goed beoordeelen, wil ons volk er niet van hooren. Doch stellig zou het interessant zijn waar te nemen, wat zijn houding zou zijn, indien het eens voor een concreet aanbod kwam te staan.”

WAT DE INLANDER ZEGT.

Persdelicten. De *Pantjaran Warta* deelt mede, dat voor den Raad van Justitie te Batavia terecht heeft gestaan, *Mas Atje Padmawiganda*, oud 26 jaar, geboren en wonende te Tandjong Karang (Lampongsche districten), van beroep journalist, — voorheen redacteur van het Maleisch periodiek *Medan Rajat*, thans van het periodiek *Hindia Moeda*, — terzake: dat hij, met het oogmerk den tijdelijk gezaghebber bij het Binnenlandsch Bestuur te Telok Betong, H. de Gelder, alzoo een wettig gestelde

THE BERLITZSCHOOL OF LANGUAGES
WELBEKEND - BU-ALLEN DIE-MET-VERLOF IN-NEDERLAND-VERTOEVEN
DEGELUK-ONDERWIJS-IN
DUITSCH, ENGELSCH, FRANSCH, SPAANSCH, ITALIAANSCH
LET-OP-HET-JUISTE-ADRES-DER-ORIGINEELE-BERLITZSCHOOL
+ OVER-DE-WAALSCH-KERK +
58^oNOORDEINDE NIET-BOVEN-KRUL TEL: 2234

A. KOGELS & ZOON
DEN HAAG, AMSTERDAM,
Prinsestraat 52—56. Leidschestraat 13.

Lincoln-
Nanan
Shoes

nieuwste modellen.

WANDEL- en
AVONDSCHOENEN.

Vraagt onzen volledige Catalogus.

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuifabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAVENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 %o gewaarborgd.

INRICHTING

ONDERWIJS IN BOEKHOUDEN c. a.
in drie tot zes maanden, met Testimonium.

J. C. ter BRUGGEN,

BOREELSTRAAT 5 (lijn A)

'S-GRAVENHAGE (Holland).

Mondeling en bovendien schriftelijk naar alle werelddeelen.
Ruim drie duizend leerlingen, een voor een geleerd.
Aanbevolen door de beste Indische families.

Den Haag, 7 April 1911.

Laan v. Meerdervoort 198.

Den WelEd. Heer J. C. ter BRUGGEN,

Leeraar in het Boekhouden, Alhier.

WelEd. Heer,

Bij dezen betuig ik U mijn oprechten dank voor het van U genoten onderwijs in het Boekhouden en voor de uitruiking van het Testimonium. Het is mij aangenaam U mijn tevredenheid te kunnen betuigen over Uwe bijzondere methode van onderwijs, welke uitmunt door duidelijkheid en nauwkeurigheid, waarbij steeds de nadruk op de waarheid wordt gelegd en de ware toedracht der zaak op verrassend eenvoudige en logische wijze wordt uitgelegd.

Hierdoor alleen was het mogelijk gedurende mijn kort verblijf in Holland mij de kunst van het Italiaansch Boekhouden eigen te maken.

Uw methode verdient zeer zeker in wijden kring bekend te worden en zoo mogelijk zal ik het mijne hiertoe bijdragen.

Met beleefde groeten,

Hoogachtend,

Uw dw. dn.

P. A. JUT DE BOURGHELLES,
Administrateur s.f. Modjo-Sragen.

..... Melkinrichting

Den Haag, Lange Beestenmarkt 9 - Tel. Haag 3683

„PASTEUR”

Scheveningen, Neptunustr. 66a - Tel. Schev. 1853

Stoom-Zuivelfabriek

macht, te beleedigen, dan wel in zijn eer en goeden naam aan te tasten, op verschillende tijdstippen beleedigende en hoonende artikelen in de *Medan Rajat* heeft doen drukken.

Hetzelfde blad deelt tevens mede, dat bij vonnis van den Raad van Justitie te Batavia de beklagde *Goenawan* schuldig is verklaard aan: „laster jegens een openbaar ambtenaar, door middel van de drukpers gepleegd” en deswege veroordeeld tot één maand gevangenisstraf en de kosten des gedings.

In scherpe bewoordingen wordt in de *Warna Warta*, naar aanleiding van deze en andere vervolgingen, de Europeesche pers in N. I. aangevallen, die, naar het oordeel van den schrijver, steeds voortgaat met het zaaien van haat tusschen regering en geregeerden, alsook tusschen Indo's en Inlanders, terwijl de Justitie daartegen *niets* doet, terwijl zij, in analoge gevallen, heel anders optreedt tegenover de Inlandsche pers.

Blijken van waardeering. De Chineesche ingezetenen van Moentilan (Kedoe), zoomede de *Sarikat Islam* aldaar hebben, volgens de *Sinar Djawa*, zich per request tot de regering gewend met het verzoek de overplaatsing van den Controleur Holwerda naar Krawang in te trekken, daar zij allen bijzonder op 't aanblijven van dezen rechtvaardigen, beminlijken bestuursman gesteld zijn.

Ook wordt in genoemd blad medegedeeld, dat de Rijksbestierder van Djokjakarta een welverdiende onderscheiding ontving. Hem werd n.m. de schriftelijke tevredenheid der regering betuigd voor zijn krachtige medewerking ten goede, bij verschillende aangelegenheden gebleken.

Aan den Sultan van Djokjakarta werd bij gelegenheid van diens jubileum een huldeblijk van f 50.000 door de ingezetenen aangeboden. Zijne Hoogheid heeft toen aan een commissie verzocht drie voorstellen ter zijner keuze in te dienen, betreffende de bestemming, die aan dit geld gegeven zou kunnen worden. Voor dit doel kwamen bijeen: de Kroonprins, de Rijksbestierder, de assistent-resident Hunger, de heeren de Kanter, Th. Resink, Israel en de luitenant der Chinezen. Na ampele bespreking kwam men overeen den Sultan de drie volgende voorstellen aan te bieden:

1o. voorstel (van den heer de Kanter): De stichting van een hospitaal voor minvermogenen (niet voor behoeftigen). Men vindt onder de onbemiddelden een groot aantal personen, wier schaamtegevoel zich er tegen verzet, ingeval van ziekte te worden opgenomen in een inrichting, waarin ook de „behoefte”, de zwerver (*plantjongen*) enz. een plaats vindt. Deze categorie van personen zou die nieuwe stichting van dienst kunnen zijn tegen betaling van een zeer gering bedrag; natuurlijk alleen in gevallen, waarvoor de zieke anders in een der klinieken zoude moeten worden opgenomen.

2o. voorstel (van den Rijksbestierder): Het bouwen van een hospitaal voor kraamvrouwen.

3o. voorstel (van den heer Th. Resink). De stichting van een credietbank voor personen van alle landaarden, die ten behoeve hunner zaken of van hun beroep geld noodig hebben en zekerheid kunnen stellen.

Door deze personen op billijke voorwaarden aan geld te helpen, zou men hen uit de handen van woekeers houden.

Hoewel nog niet bekend was op welk der drie voorstellen 's Sultans keus zou vallen, drukt schrijver zijn vermoeden uit dit op het eerste zal zijn, omdat de landhuur $\frac{1}{5}$ van het geld heeft bijeengebracht en bovendien de verzorging van zieken wel nummer één op het programma mag staan.

(*Darmo Kondo*).

„*Darmo Woro*”. Dit studiefonds hield, onder groote belangstelling, zijn jaarlijksche algemeene vergadering. Tegenwoordig waren de resident en verschillende ambtenaren, de Kroonprins en eenige andere prinses, zoomede de Rijksbestierder, het Hoofd van het Pakoe Alamsche huis en een paar honderd andere belangstellenden. Uit de mededeelingen van Prins *Soerodinigrat*, die de vergadering presideerde, blijkt, dat van het aandeel ad f 50.000 in de groote geldloterij, een netto bedrag van f 41.400 in de kas der vereniging vloeyde, zoodat deze thans bijna f 43 mille bezit. Reeds ontving een zevental jongelieden, waaronder één meisje, onderstand. Denkelijk zal thans dit aantal kunnen worden vermeerderd. (*Darmokondo*).

Een nuttige instelling. In hetzelfde blad wordt medegedeeld, dat *Ario Soerjosoebandrio*, jongere broeder van den regerende vorst van Mangkoe Negoro, naar Nederland zal gaan, om zich verder te bekwamen in de kennis van de Nederlandsche taal en zulks op kosten van het Mangkoe Negorosche be-

stuur. Tot recht verstand hiervan wordt toegelicht, dat deze kosten bestreden worden uit een studiefonds door genoemden vorst ingesteld, terwijl die kosten later door den ondersteunde, na beëindiging der studies en bij plaatsing in de een of andere betrekking, terugbetaald worden met maandelijksche afbetalingen van $\frac{1}{5}$ van het te verdienen traktement. Zoo wordt nu maandelijks uit dit fonds een som van f 996.95 voor studiekosten uitgetrokken aan leerlingen uit de Mangkoe Negaran, die de O. I. v. I. A., H. W. S. O. V. I. R., H. B. S., K. E. S., A. S., T. A. S., en Kweekschool bezoeken.

Inl. pers als waarschuwend stem. De *Sinar Djawa* verklaart, dat opstanden en opstootjes, zooals laatstelijk in Djambi, hun oorzaak hebben in den haat, die de onderdanen tegen de Regeering koesteren, welke haat niet is opgewekt, door het gestook in de bladen, maar ontstaan is door de handelingen van de ambtenaren der Regeering: de *baoe soekoes*. Dezen zijn n.m. zeer inhelig en willekeurig, lijden aan rashoogmoed. Zij, die in de kranten schrijven en had schreeuwen, doen niets anders dan de aandacht der Regeering op vicieuze toestanden vestigen, haar vragen om daaraan een eind te maken. Maar de Regeering schijnt er zich niet om te bekommeren, denkende: „blaffende honden bijten niet.” Zij vergeet echter, dat honden, die zoo blaffen, de bedoeling hebben den huisheer er op attent te maken, dat er onraad op het erf is.

De oude kwestie. Mede wordt in hetzelfde blad geprotesteerd tegen de handhaving van het verbod, om *padi* als tweede gewas op de *sawahs* te planten, als reden waarvan wordt opgegeven, dat anders de produktiviteit van den grond sterk verminderen zal. „Nonsens”, zegt de schrijver. Z.i. is er geen andere reden, dan te voorkomen, dat de suikerfabrieken gebrek aan water zullen hebben.

Anti Inl. straatbelasting. De Regeering moet aan den gewestelijken Raad van Kediri te kennen gegeven hebben, dat zij zich niet kon vereenigen met het denkbeeld om een straatbelasting van Inlanders te heffen, daar dan een te zwaren druk op de bevolking gelegd zou worden. Ook in den gemeenteraad heeft de voorzitter, als zijne meening uitgesproken, dat een straatbelasting dikwijls teveel van de inkomsten eischt en het beter daarom ware een andere en billijker regeling te treffen. Toch heeft men daar getracht deze belasting in te voeren. In weerwil van de tegenkanting van den Patih, heeft de assistent-resident goed gevonden te bepalen, dat de *loerahs* (desa-hoofden), die de belasting zouden innen, daarvan 10 pCt. trokken. De heffing is echter totaal mislukt. Als bij afspraak, hebben alle Inlanders van alle kampongs geweigerd deze belasting te betalen. De betrokken assistentwedonos werden toen gelast, de onwillige bevolking eens flink onderhanden te nemen. Het resultaat was nihil. Men bleef weigeren. Wel is waar heeft de voorzitter van den gemeenteraad in zijne hoedanigheid van hoofd van plaatselijk bestuur de bevoegdheid om de Inlandsche ambtenaren met gemeentendiensten te belasten, maar toch is de vraag gewettigd of zulks in dit geval raadzaam te achten was, daar men nu blootgesteld is aan een conflict, waarin één der partijen het moest afleggen. Deze kans mocht in het belang van het prestige van het gezag toch niet gewaagd worden. Door de S. I. wordt deze zaak nu in de kampongs druk besproken. Er is blijkbaar niet met het noodige beleid opgetreden, zoo meende de *Bintang Soerabaja*.

Marco-Sigaretten. In de „*Pantjaran Warta*” vinden we de volgende, eigenaardige annonce (in 't Maleisch gesteld natuurlijk):

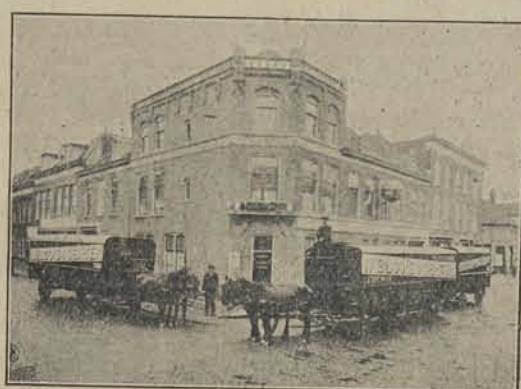
Eén voor Allen, Allen voor Eén!
Indische Beweging-Sigaretten,
Echt-Javaansche Sigaretten, merk:

„MARCO”.
Pittig en Geurig.

Rawé-rawé rantas, malang-malang poetoeng!
(= Weg alle lianen, weg alle hinderpalen!)
Vervaardigd van tabak uit ons eigen V a d e r l a n d (Tanah-toempah darah) *Hindia*.

De netto-opbrengst komt ten bate van Marco's gezin (vrouw en kind). Bestellingen te richten aan R. A. Siti Soendari, Onder-redactrice van „*Modjopait*” te Tegal, en aan K. Astra Widjaja te Soerabaja.

Zooals men weet zit Marco nu in de gevangenis.

CONSERVEN - TIELEMAN & DROS
LEIDEN - HOLLAND.

Blikgroenten
Visch, Vleeschwaren
Soepen, Pickles, Jams

Leveranciers aan het Departement van Koloniën, Oorlog, Marine en aan de voornaamste Stoomvaartlijnen.

GIJF's Alcoholvrije Groc
MOSKOWA
(Gedeponeerd).
is verwarmend, smakelijk en zuiver.
Vraagt Uwen winkelier en bij de
fabrikanten Fa. GIJF & Co., Tel. H. 2962.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZONN
Wijnhandelaren

Filiaal: 's-Gravenhage Hoofdkantoor: AMSTERDAM Filiaal: Arnhem
Kortenaerkade 8, Binnenkant 25, Nieuwe Plein 15,
Tel. H. 3493. Intero. Tel. 389. Tel. 280.

Prijscouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

KEIZERSHOF
DEN HAAG, Spuistraat hoek Veenestraat.
STOFFEN, ZIJDE, FLUWEEL,
FLANEL en KATOEN.

NIUWENDIJK 194-196 AMSTERDAM.
Mantels, Mantelcostumes, Costumerokken.
Dames OVERHEMDEN, in gestreept en effen
van af f 2.95 tot f 6.75
Waschechte zijden BLOUSES, gemoest . . . f 5.90
COSTUMEROKKEN, prima coupe f 12.50

J. v. MOORSEL
Schoolstraat 27 - Den Haag - Tel. 201

EERSTE HUIS
in: Stoffen, Mouselines en Witte Goederen. :: Stalen op aanvraag.

VERKOOPHUIS
GR. HERTOGINNELAAN 103-105-107
Tramhalte 7 en A DEN HAAG
halte Valeriusstraat
Eenig adres voor hen die zich goed en voordelig van nieuwe of Tweedehands Meubelen willen voorzien. — —
DAGELIJKS (ook des Zondags) GEOPEND
van 10 tot 4 uur.

Verhuizingen en Transporten.
BEHANGERIJ EN STOFFEERDERIJ
Groote, ruime, droge Bergplaatsen ter bewaring van Inboedels.

DE BLOOIS & JENTEN
Kantoor en Remise:
Hoefkade 556-564
hoek van Bassenstraat
'S-GRAVENHAGE - TELEFOON H. 9380

WAT DE CHINEES VERTELT.

Studiefonds voor West-Java. Op het bureau van den adviseur voor Chineesche zaken is een vergadering gehouden onder voorzitterschap van den heer *Ezerman*, waarin besloten werd deze vereeniging op te richten. De vergadering werd bijgewoond door verschillende Chineezers, die het voorloopig bestuur zullen vormen. Staande de vergadering werd voor een bedrag van f 5000 ingeteekend. (*Perniagan*).

Chineesche Kweekschool. Den 3en September had de opening plaats dezer inrichting tot opleiding van Chineesche onderwijzers en onderwijzeressen. De school is gelegen aan den weg van Matraman te Meester-Cornelis, naast de Sociëteit „*Amicitia*”, en maakt zoowel van buiten, als van binnen, een aangename indruk. De klasselokalen zijn licht en luchtig en koel en bevinden zich in het hoofdgebouw. Het internaat aan weerszijden ziet er frisch en ruim uit, en ook de bijgebouwen laten uit een hygienisch oogpunt niets te wenschen over. Op verscheidene plaatsen zijn muurfonteinen aangebracht; de verlichting is electrisch, en het geheel bewijst, dat kosten noch moeite gespaard zijn om deze school te maken tot een der meest modern ingerichte van den tegenwoordigen tijd. De verslaggever van de *Perniagan* vernam, dat het perceel door de regeering is aangekocht voor een ton en dat de school zou aanvangen met zes vrouwelijke en negentien mannelijke leerlingen, welk aantal vermoedelijk binnenkort aanzienlijk zal aangroeien. De waarnemend Directeur van Onderwijs en Eeredienst, *Mr. Creutzberg*, sprak de aanwezigen allereerst toe. Onder de belangstellenden werden o.a. opgemerkt Jhr. de Graeff, vice-president van den Raad van Indië, dr. Hazeu, adviseur voor inlandische zaken, de Directeur van Binnenlandsch Bestuur, de resident van Batavia, de burgemeester, de majoor der Chineezers, de adviseur voor Chineesche zaken, de heer *Ezerman*, de Inspecteur van het lager onderwijs, Overste *Collard*, de assistent-resident, benevens de gemeenteraad van *Mr. Cornelis*. Verder waren er nog vele onderwijzersmannen en andere belangstellenden, waaronder tal van Europeesche en Chineesche dames. *Mr. Creutzberg* dankte de aanwezigen voor hun belangstelling en bracht hulde aan zijn voorganger, dr. Hazeu, voor diens bemoeiingen in dezen en aan den heer *Ezerman*. Spreker wees den heer *Draaisma*, Directeur der school, op het gewicht van zijn taak en sprak vervolgens eenige hartelijke woorden tot de leerlingen. Daarop verklaarde hij de school geopend. De heer *Ezerman* nam vervolgens het woord en wees op het gewicht, dat men in China aan het onderwijs hecht. Hij herinnerde zich een bezoek aan een normaalschool te Touchow, gebouwd aan den voet van een berg. In deze school was — zeide hij — het voorname van het aloude en het nuchtere van het moderne vereenigd. Een kastenverdeling kent China niet, maar wel een klassenverdeling en No. 1 van deze klassen waren de geletterden. Spreker richtte een woord van bemoediging tot de leerlingen en zeide voorts het in de ouders te waardeeren, dat zij het goede voorbeeld gaven door hunne kinderen aan deze nieuwe school toe te vertrouwen, vooral de ouders van de vrouwelijke leerlingen, die daardoor het bewijs gaven in het belang van de Chineesche samenleving in Ned.-Indië te willen breken met eene oude gewoonte. Hij eindigde met het vertrouwen uit te spreken in het welslagen van de school, de eerste van hare soort in Ned.-Indië.

Ook de majoor der Chineezers achtte zich verplicht de regeering en de autoriteiten dank te betuigen voor de totstandkoming van de school. Ook hij richtte een woord van waardeering aan de ouders der leerlingen en sprak daarna de leerlingen zelf toe. Ten slotte werd het gebouw in oogenschouw genomen. Het uitgestrekte gasveld, waardoor het gebouw van den weg is gescheiden, levert overvloedige ruimte op voor lichamelijke ontspanning en het zou ons niet verwonderen — alzo de verslaggever — daarop binnenkort een plantsoen met tennisbanen en andere speelgelegenheden te zien. Het internaat voor meisjes zal door een hekwerk worden gescheiden van dat der jongens. (*Perniagan*).

Dat de Regeering zich nu zooveel moeite geeft voor het onderwijs der Chineezers is te danken aan de *Tjong Hoa Hwe Koan*, die begonnen is met de oprichting van scholen. Maar dat nu de Regeering het Nederlandsch als eisch stelt voor de toelating op de Chineesche kweekschool, zal zeer zeker niet bevorderlijk zijn aan het door haar daarmede vooropgestelde doel, althans zoo lang zij nog weigert de Chineesche kinderen op de Europeesche scholen toe te laten, waardoor dezen belet wordt het Nederlandsch goed te leeren. (*Perniagan*).

Mislukt. Het laatste jaar is de beteekenis van de *Sarikat Islam* te Blitar, welke daar vroeger zeer groot was, gestadig aan het afnemen. Niet het minst ligt zulks aan het geval, dat een zachte wenk den regent, overigens een groot autocraat, heeft genoopt voor het eeredidmaatschap te bedanken. Doch ook het feit, dat het Binnenlandsch Bestuur elke onregelmatige of ongerechtigde daad streng bestreed, heeft daartoe bijgedragen, vooral nu de lieden den steun missen van Dr. Rinkes. De afdeeling had een Kartinischool opgericht, doch zooals het helaas veel gaat, het financieel beheer was zoodanig, dat de zaak

verkeerd liep. De Inlandsche ambtenaren hebben nu de school overgenomen en haar ingericht voor het onderwijs aan meisjes van niet Europeesche afkomst. Hoe moeilijk het is Inlanders blijvende leiding te geven in financieele zaken, blijkt ook nu weer. Zoo merkt de *Pewarta Soerabaja* op.

Onbegrepen Inl. Pers. De *Warna Warta* vernam, dat de Regeering voornemens is een nieuwe progouvernementele courant uit te geven. De schrijver voorspelt, dat dit blad zeker geen schitterend bestaan zal lijden, daar het niet in den smaak der ingezetenen zal vallen. De Regeering heeft h.i. genoeg aan haar *Javasche Courant* als orgaan, en andere bladen zijn er om de belangen van de ingezetenen voor te staan, zonder dat zij daarin tegen de Regeering behoeven opgezet te worden. Toch gaat 't onder dezen naam bij de rechters door; blijkbaar varen zij nog steeds in het schuifje van de overheerschers. Daarom is 't meer dan noodig, dat er rechters komen uit het volk zelf, die de stemmen der Inlandsche pers beter begrijpen. Maar dan wordt 't ook meer dan tijd, dat de Inlandsche bladen eendrachtig samenwerken in het belang van alle landaarden, opdat er een krachtiger actie gevoerd kan worden.

Anti Ontwerp Grondhuur-Ordonnantie. Hetzelfde blad verklaart zich niet te kunnen vereenigen met het ontwerp grondhuur ordonnantie, dat beweert ten doel te hebben het voorschottenstelsel te doen beëindigen, maar feitelijk de belangen van de ondernemingen behartigt en die van de bevolking daaraan ondergeschikt maakt, vooral als het dessabestuur het met den ondernemer eens is.

Goede Raad. Naar aanleiding van een advertentie in de bladen van een gepensionneerd assistent-resident en een dito regent, solliciteerende om een betrekking, wordt in meergenoemd blad (*Warna Warta*) in overweging gegeven, die menschen op ondernemingen als tuinassistent te plaatsen, om kennis van het landbouwbedrijf op te doen.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

Voor de ontwikkeling van den Franschen kolonialen landbouw.

In verband met de behandeling van 't economisch en financieel vraagstuk, zooals de Union coloniale française zich deze heeft voorgenomen op 't Koloniaal landbouw congres, dat in Maart te Parijs zal worden geopend, geeft Ed. Buchère in la *Dépêche coloniale* van 9 November beschouwingen, waaraan wij hier 't een en ander ontleenen.

Op dat congres zal o.m. de vraag aan de orde komen, waarom de landbouwondernemingen in de Fransche koloniën in 't algemeen slechts geringe uitkomsten opleverden, terwijl ondernemingen van denzelfden aard in vreemde koloniën tot gunstige uitkomsten leiden. De schr. meent, dat de moeilijkheden dikwijls te wijten waren aan een verkeerde reglementeering van 't eigendom, de werkkraft en de handelswetgeving, of ook aan 't gemis van meteorologische waarnemingen, proefstations en van de bestudeering van de zaden, 't kweken, de bouwstelsels — zooals dry farming — kruising, enting, ziekte van planten en huisdieren. De reglemen-

Gas-, Waterleiding- en Electriciteits-Maatschappij

voorheen I. SELTEN.

ROTTERDAM, Coosingel 50, Telefoon Interc. 847.
'S-GRAVENHAGE, Lange Houtstr. 8, Tel. Interc. H 715.

Installateurs van Gas-, Water- en Electr. leidingen.

BADEN, GEYSERS EN
SANITAIRE ARTIKELEN.

Steeds voorradig:
PHILIPS GLOEILAMPEN,
in alle lichtsterkten.

A. M. CORNELISSEN
Telef. 746 - ARNHEM - Steenstr. 83c

.SANITAIRE INSTALLATIËN.

.VERLICHTING.VERLICHTING.

.VERWARMING.VERWARMING.

Aanleg van Gas-, Water- en Electr. Leidingen.

G. J. R. VAN DER GAAG & ZOON

GROENMARKT 27

TELEPHOON No. 2512

□ □ DROGERIËN :: :: CHEMICALIËN □ □
□ □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □ □
□ □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

HET UNIFORMHUIS

Civiel- en Uniformkleeding
Tropen-Uitrustingen

N.-Z. VOORBURGWAL 130

AMSTERDAM

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Joallerie Artistique.

Fabriek en Magazijn van Bijou
en Zilverwerk.

NOORDEINDE 21. TEL. INTERC. 8902
DEN HAAG

Jeder Bijou uit ons
magazijn afkomstig is
een artistique geheel
en geeft den drager vol-
doening.

Ontwerpen van bijoux en zilverwerk
worden gaarne verstrekt.

Vakkundige bediening.

Zichtzendingen staan ten dienste.

Met Premievrije
Polis tegen inbraak
bij
Nieuwe Eerste
Nederlandsche
Oudste
Inrichting van dien
aard te
's-Gravenhage.

Directie:

L. J. L. SCHAS,
Oud-Kap. der Gren.
C. P. KOENE,
Oud-Kapt. d. Infant.

Kantoor: Hooge Nieuwstraat 26. Tel. 3169.

Leden van „De 's-Gravenhaagsche Contracten-Vereeniging” genieten 5 pCt. korting.

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,

Prinsestraat 35 - Den Haag,

Telefoon No. 3902.

Adverteeren doet verkoopen.

teering van landbouwconcessies, boschontginning, rechten op dominiën en gemeentegronden van 't zoo belangrijke bankwezen, landbouw- en hypotheccair crediet verdienen bovendien bij de behandeling van dit vraagstuk evenzeer de aandacht als de methodes van kolonisatie.

't Zal noodig zijn 't Fransche kapitaal op ruime schaal naar de koloniën te doen vloeien om deze spoedig productief te maken. Niettegenstaande herhaalde waarschuwingen bleef 't Fransche kapitaal voor den oorlog liever elders plaatsing zoeken, bij voorkeur in staatsfondsen, die, dank zij een flink commissieloon, door de groote Fr. bankiers gesteund werden. Hiernaast werden mede groote bedragen in particuliere vreemde ondernemingen gestoken, zooals mijnen, spoorwegen, havens, banken, maar ook in landbouwondernemingen, in 't bijzonder op Java, Ceilon, Malein, Argentinië en Midden Amerika.

Wij onderbreken hier even de bespiegeling van Buchère om te constateeren, dat de klacht niet speciaal Fransch is, zij wordt in ons land niet minder vernomen en de Duitsche koloniale vereeniging houdt haar landgenooten herhaaldelijk hetzelfde verwijt voor. In België wilde 't kapitaal den weg niet gemakkelijker volgen, dien koning Leopold II naar Kongo gewezen had. Blijkbaar tillen de kapitalisten de gevaren der koloniale ondernemingen door eigen landgenooten bestuurd zwaarder, dan die welke onder vreemde bestuurders staan, op koloniaal gebied schijnt men veelal geneigd meer verwachting van 't minder bekende te hebben.

Buchère wil echter niet beweren, dat Fr. zich geheel heeft onthouden. Honderden van millioenen zijn zoowel in Noord Afrika als in Indochina, in Madagascar zoowel als in Midden Afrika gestoken. Er zijn dan ook wel ondernemingen die bloeien, enkele werken met wonderenswaardig succes. Maar ongelukkigerwijze is 't aantal veel grooter dat geen dividend uitkeert en te vaak zijn er op veel besproken wijze tot rampspoedige likvidatie gekomen. Schandalen hebben 't vertrouwen niet bevorderd.

't Meerendeel der koloniale ondernemingen beschikt over te weinig kapitaal. Kunnen tal van maatschappijen op Java, Ceilon en Egypte beschikken over een kapitaal van 20 tot 80 millioen, in de Fr. koloniën zijn bijna geene die over meer dan 3 millioen, of als zij rijk heeten, over 10 millioen te beschikken kregen. Er moet dus gestreefd worden naar vermeerdering van 't aantal, maar vooral ook naar uitbreiden van 't vermogen der groote koloniale maatschappijen. Dit is noodig om deze naar den eisch te doen werken in landen, die bewerkt moeten worden, in klimaten, die den Europeaan sterk aangrijpen en waar toch elite-werkkrachten noodig zijn, 't is ook noodig om de inrichtingen, proefstations, kweektuinen, studien op grooten voet te kunnen inrichten. De regering moet hierbij 't particulier initiatief ter hulp komen.

Alleen kapitaalcrachtige maatschappijen kunnen de nijverheid doen ontstaan en voortbestaan, die noodig is om de natuurproducten tot hun recht te doen komen. De suikercultuur vergt suikerfabrieken. De boschbouw wordt eerst recht loonend als de houtzagerijen in de nabijheid zijn en de fabrieken van papierpulp. Bij vee-teelt sluiten conservenfabrieken, ijsinstallaties, looierijen, zich voordeelig aan. Ook hiervoor verwijst de schr. naar de Nederlandsche koloniën, al is voor deze, naar onze meening, ten deze juist nog veel te leeren in de landen waarnaar hij overigens verwijst, Britsch Indië, Kongo, Zuid Amerika.

Samenvoeging van groote ondernemingen met bijkomende van middelmatige grootte en kleine ontginningen kan overigens ook tot goede uitkomsten leiden, zooals in West Amerika, speciaal in Californië, ook in Canada, Australië, Argentinië, gebleken is, waarbij hij dan ook, zij 't op minder algemeenen voet, Algerië, de Antillen en Réunion kan vermelden.

Landbouw-syndicaten zijn in de Fr. koloniën van weinig beteekenis. 't Landsbestuur komt er niet toe, zooals dit b.v. in Amerika geschiedt, nuttige wenken bij duizendtallen gratis te verspreiden. Ieder blijft hierdoor te veel op zich zelf handelen.

't Vervoer over zee was vóór den oorlog duurder voor Frankrijk dan voor Engeland of Duitschland. De handelsmarine zal in de toekomst op een anderen grondslag gesteld moeten worden. In de koloniën zal veel moeten worden gedaan om groote wegen en spoorbanen aan te leggen. Fransche maatschappijen exploiteeren geheele spoorwegnetten in Argentinië, Klein Azië, China, maar in de Fr. koloniën wordt nog getwist over de vraag of in Madagascar, Guinea, Marokko, de staat of de particulier zal exploiteeren. De kwestie verdient volle aandacht, maar van meer beteekenis is op ruime schaal te beginnen.

Ten slotte komt de schr. tot de douaneregeling. Hierbij gaat hij eerst een heel eind in de richting van de vrijhandelgedachte, maar dan vervolgt hij, men mag niet vergeten, dat de douane-inkomsten voor een groot deel voorzien in de financiële behoeften der koloniën. Hun deel van 't budget biedt de gelegenheid om havens, spoorwegen, irrigatiewerken, wegen, telegraaflijnen, scholen te bekostigen.

't Koloniaal landbouwcongres zal in zijn economisch financiële afdeeling volgens deze uiteenzetting een ruim arbeidsveld krijgen. Wij zullen dan op de uit te brengen rapporten en te voeren debatten vermoedelijk nog wel eens nader terugkomen.

Entente doeleinden.

Er ligt een zeer groote afstand tusschen de formule „geen annexaties“ en de voornemens, die de entente in 1915 koesterde. Dit ware te verklaren en te vergeven, want zij heeft de formule der Russische vredesvoorstanders nooit tot de hare gemaakt. Maar er ligt ook nog een zeer groote afstand tusschen de formule: erkenning van de rechten der nationaliteiten met de bescherming van kleine staten en de onthullingen, die de maximalisten thans geven over de aspiratiën van 1915, en dat mag wel verbazing wekken, al zijn wij in en door dezen oorlog ook al reeds gewend om ons eigenlijk over bijna niets meer te verbazen.

Ons interesseert uit den aard der zaak meer in 't bijzonder wat men met de gebieden buiten Europa heeft

voor gehad. De gewezen Russ. minister van buitenlandsche zaken zette de aanspraken van Rusland uiteen op Konstantinopel en de W. kust van den Bosphorus tot de rivier Samrai, de Zee van Marmora en de Dardanellen, op Z. Thracië tot de lijn Enos-Midia, benevens de eilanden Imbros en Tenedos. 't Groote rijk had groote verlangens.

De bondgenooten konden zich hiermede vereenigen, maar voegden er hun verlanglijstje toch ook aan toe, waarop o.m. voorkwam: Konstantinopel wordt een vrijhaven. Koopvaarders krijgen vrije doorvaart door de zee-ëngten. Engeland en Frankrijk zouden er, behalve de reeds bestaande, nog bijzondere voorrechten krijgen. De heilige mohammedaansche en Arabische plaatsen zullen onder mohammedaansche souvereiniteit blijven.

Hierbij gaf Rusland als zijn meening te kennen, dat 't chalifaat van Turkije ware te scheiden, maar in elk geval moesten de bedevaarten naar de heilige plaatsen vrij blijven.

Perzië zou van zijn onafhankelijkheid niet veel hebben behouden. Rusland verklaarde de onzijdige zone aan Engeland te willen overlaten, maar vroeg dan al 't overige aan zijn eigen invloedszone toe te voegen en strekte deze ook uit tot over N. Afganistan.

Niet alleen in 1915 gingen de aspiratiën heel ver. Volgens een overeenkomst van 21 Februari 1917 kwamen Engeland, Frankrijk en Rusland tot een afbakening van de toekomstige zones voor gebiedsaanwinsten in Aziatisch Turkije en de schepping van een onafhankelijke Arabische staat.

Rusland zou krijgen Erzeroem, Trebizonde, Wan en Bitlis, benevens 't gebied van Zuid-Turkestan tot de lijn Dinemar-Amalia-Perzische grens. Groot Britannië zou 't Z. deel van Mesopotamië met Bagdad krijgen en in Syrië de havens Haifa en Akka. 't Fransche aandeel is in de telegrammen, zooals deze nu gepubliceerd zijn, onduidelijk overgebracht.

Tusschen 't Eng. en 't Fr. gebied zou een bond van Arabische staten of een onafhankelijke Arabische staat worden gesticht, waarin voor de beide Europ. mogendheden weer een invloedsfeer zou zijn afgebakend.

Alexandrette zou een vrijhaven worden. Palestina werd met de heilige christenplaatsen van Turkije afgescheiden en onder een door Rusl., Eng. en Frankr. in gemeen overleg aan te geven vorm gebracht.

De verdragsmogendheden waren wel zoo goed het op die gebieden vallende deel der Turksche staatsschuld over te nemen.

Nu Rusland uit 't ententeverband getreden is en zijn leuze: geen annexaties door tracht te voeren, zal alles wel op een geheel andere manier bij de vredesconferentie ter tafel komen, maar toch zal het bij velen ongerustheid doen bestaan omtrent 't lot van hun land. De verzekering van Engeland, dat 't niet met egoistische oogmerken strijdt, kan geen vertrouwen meer hebben. Zal de Russ. regering als 't er op aankomt van elke gebiedsuitbreiding afzien? Kan, indien bij de groote rijken nog zooveel landhonger bestaat, geloof worden gehecht aan 't begrip: blijvende vrede, dat men zich de illusie maken in 't vredestractaat neergelegd te zullen vinden?

Duitsch verlies in Oost-Afrika.

Bij de kranige volharding door de Duitschers in O. Afrika betoond, mag 't als een teeken van toenemende uitputting worden beschouwd, dat kolonel Tafel zich, volgens een Britsch bericht, onvoorwaardelijk heeft overgegeven met 12 Duitsche officieren, 6 inlandsche officieren, 92 Duitschers, ruim 1200 Askaris en 2200 andere inboorlingen. Een dergelijke macht onder D. leiding geeft zich niet over als haar hulpbronnen niet in 't een of ander opzicht — proviand, wapens, munitie — zijn uitgeput.

Fa. A. & B. SCHMEINK
Spuistraat 256 - AMSTERDAM - Telef. N. 200
Fabriek van Chirurgische Instrumenten.
Operatiemeubilair, Verplegingsartikelen.
Kunstledematen, Bandages, enz.

Firma EIJKENSLUIJTERS & TROMP
„LLOYD-GEBOUW“, PIET HEINPLEIN.
Interc. Telefoon HAAG 1587 en 1588.

AGENTEN Stoomvaart-Maatschappij: Rotterdamsche Lloyd.
PASSAGE EN EXPEDITIE naar alle werelddeelen.
ZEE- EN MOLES VERZEKERING.
ALGEMEEN ASSURANTIEKANTOOR
HOOFDAGENTSCHAP Haarlemsche Brandverzekering-Mij.
AGENTSCHAPPEN: Hollandsch-Geldersche Hypotheekbank, Gorinchem; Maas- en Merwibank, Rotterdam.
AGENTEN der firma VAN STRAALLEN, MONSIEUR & ERKELENS, Wijnhandelaren, Rotterdam, Den Haag, Den Helder.

GILISSEN & Co.
Kneuterdijk 16 - Tel. Nrs. 5093 & 7219 - 's-Gravenhage
Belasten zich met:
AAN- EN VERKOOP VAN EFFEGTEN
VERZILVEREN VAN COUPONS
SLUITEN VAN PROLONGATIËN
OPENEN REKENING-COURANT
en nemen
GELDEN à DEPOSITO.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK
AMSTERDAM BATAVIA 's-GRAVENHAGE
Ampenan, Bandoeng, Cheribon, Hongkong,
Indramajoe, Medan, Pekalongan, Probolinggo,
Semarang, Singapore, Soerabaya, Tegal,
Tjilatjap, Weltevreden.
Kapitaal f 30.000.000.- Reserven f 4.800.000.-

Rotterdamsche Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven f 65.000.000.-
ROTTERDAM AMSTERDAM 's-GRAVENHAGE
Boompjes Rokin Mauritskade
Delfshaven Zaandam Bezuidenhout
Feijenoord Kneuterdijk
Glabbeek Naaldwijk
Schiedam Rijswijk
Vlaardingen Scheveningen
Handelscredieten.
Voorschotten in rekening-Courant.
Deposito's.
Cheque-Rekeningen met rente-vergoeding.
Gelegenheid tot open en gesloten bewaargeving.
SAFE-DEPOSIT.

Nationale Bankvereeniging
Kapitaal en Reserven f 6.900.000.-
Hoofddirectie en Centrale Administratie te Utrecht.
Alkmaar Geldermalsen Sliedrecht
Alphen a/d Rijn Gouda Sneek
Amersfoort Gorinchem Stadskanaal
Apeldoorn Groenlo Terneuzen
Arnhem Groningen Tholen
Barneveld Harlingen Tiel
Bodegraven Heerenveen Uithoorn
Boskoop Helder (den) Utrecht
Coevorden Hengelo (O.) Veendam
Gulenberg Hoogeveen Veenendaal
Delft Katwijk Vlissingen
Den Burg (Texel) Leenwarden Wildervank
Deventer Leiden Woerden
Doetinchem Meppel IJmuiden
Dokkum Middelburg Zeist
Dordrecht Oostburg Zierikzee
Drachten Purmerend Zutphen
Ede Schagen Zwijndrecht
Franeker Schoonhoven
DISCONTEEREN EN INCASSEEREN
WISSELS OP BINNEN- EN BUITENLAND

BLOM & VAN DER AA
ASSURANTIËN
AMSTERDAM, Beursplein 5 (Effectenbeurs).
TELEGRAM-ADRES: BLOMA—AMSTERDAM.
INTERC. TEL. NOORD:
Nos. 2247 — 3174 — 2192 — 7783 — 6704.
POSTBUS: 224 en 228.
BEURS: Nis 35/36.
Belasten zich met de uitvoering van
assurantie-orders, al of niet inclus
oorlogsgevaar, onverschillig van welken aard.

CREDIET- EN HANDELSBANK
voor Nederland en Koloniën
HEERENGRACHT 452 - AMSTERDAM
Verstrekt Credieten van f 1000.- af.

Coöperatieve
Amsterdamsche Crediet-, Deposito- en Spaarbank.
Hoofdkantoor: Rokin 55, Amsterdam.
CREDIETEN met en zonder persoonlijke of zakelijke
zekerheid, ook aan Indische Ambtenaren en
verlofgangers.
SPAARGELDEN. Rentevergoeding 5 pCt. 's jaars.

6 Dec
S
OO
In d
kuldig
van e
lingen
door c
Het
voor t
van d
In h
hande
vatbaa
volker
men a
seerde
oogen
dan s
schaaf
Dr.
de tul
kend
direct
De
schijne
Volk
Pathol
Pathol
Java.
— Int
culose
Vers
Zuid-S
van de
fischer
komst
De l
nis en
bouw
Hij
Palem
dat de
jaren
— zoo
om zo
grond
De b
schree
Sumat
Spo
weekb
blad z
ciatie
king t
Het
gen v
pers b
Het
Door
ring v
steld e
de hee
Vuur
van e
dadig
Iede
specia
behand
hoeve
zins b
Ond
toria
en an
rond
ratuur
Een
noemd
zijn —
van h
in tijd
logisch
eerst
Met
eenigi
lijk in
Het
In d
biblios
beweg
Indië
daarin
deze v
ook in
zal v
het op
gen.
zal la
vindt
de da

**Sluit Uw Molest-, Bagage-, Noodhavenkosten-, Brand- en Inbraakverzekeringen bij
W. LEDEBOER - WIJNSTRAAT 130 - ROTTERDAM.
Billijke Premiën. Gunstige Voorwaarden.**

**OOST- EN WEST-INDISCH LITERAATUUR-
OVERZICHT.**

Tuberculose op Java.

In de Mededeelingen van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst in Ned.-Indië is opgenomen het eerste van een reeks van opstellen, welke in deze mededeelingen zullen verschijnen, over tuberculose op Java, door de geneesheeren C. D. de Langen en dr. J. Schut. Het eerste opstel is „over immuniteit en dispositie voor tuberculose bij onbeschaafde volken en de theorie van den maagdelijken bodem”, door dr. J. Schut.

In het ook voor leeken belangwekkend artikel behandelt de schrijver eerst uitvoerig de immuniteit, de vatbaarheid en den weerstand van het individu en van volkeren, om vervolgens na te gaan op welke gronden men aannam, dat de tuberculose onder de ongesocialeerde bevolking werkelijk onbekend was tot op het oogenblik, dat de beschaving er doordrong, of de ziekte dan sneller en vaker doodelijk verloopt dan bij beschaafden, levende in datzelfde klimaat.

Dr. Schut komt tot de conclusie, dat de theorie, dat de tuberculose onder de onbeschaafde volkeren onbekend is, onjuist is; er zijn juist tal van gegevens, die direct tegen de theorie pleiten.

De volgende opstellen zullen in deze volgorde verschijnen:

- Volksoverleveringen over tuberculose op Java. — Pathologische anatomie der tuberculose op Java. — Pathologische physiologie en chemie bij tuberculose op Java. — Het Röntgenbeeld der tuberculose op Java. — Interne tuberculose op Java. — Chirurgische tuberculose op Java. — Conclusies.

Eerste Zuid-Sumatra Conferentie.

Verschenen zijn drie praeadviezen voor de eerste Zuid-Sumatra conferentie. De heer H. Philippi, chef van den Ien en 3en opnemingsbrigades van den topografischen dienst behandelde de beteekenis en de toekomst van den mijnbouw in Zuid-Sumatra.

De heer D. J. G. van Setten behandelt de beteekenis en de vooruitzichten van den Inlandschen landbouw in de residentie Palembang.

Hij is van oordeel, dat de Inlandsche landbouw in Palembang van groote economische beteekenis is, en dat de vooruitzichten zeer bemoedigend zijn. Nog vele jaren zal echter deze landbouw medewerking en steun — zoowel van particulier als ambtenaar — vereischen om zoo flink te kunnen vooruitgaan als bevolking, grond en klimaat in uitzicht stellen.

De heer M. C. Koning, directeur van de Paketvaart, schreef een inleiding over het verkeerswezen in Zuid Sumatra — het vervoer over water.

Inlandsche stemmen.

Spoedig zal, volgens de „Java-Bode”, te Batavia een weekblad verschijnen de „Inlandsche stemmen”, welk blad zal strijden voor de verwezenlijking van het associatie-ideaal tegen elke macht, welke de verwezenlijking tracht te belemmeren.

Het blad zal oorspronkelijke artikelen en besprekingen van belangrijke beschouwingen uit de Indische pers bevatten.

Het wordt gedrukt bij „Evolutie”.

Een bibliografie voor Ned.-Indië.

Door het bestuur van de Vereeniging tot Bevordering van het Bibliotheekwezen in Ned.-Indië is ingesteld eene commissie voor bibliografie — bestaande uit de heeren J. de Groot, dr. H. J. van Lummel en L. van Vuuren — en met de bedoeling om de samenstelling van een bibliografie voor Nederlandsch Indië krachtig ter hand te nemen.

Ieder, die wel eens het een of andere onderwerp, speciaal op Ned.-Indië betrekking hebbende, heeft te behandelen gehad — op welk gebied dan ook — weet hoeveel tijd en moeite of het kost zich eene — eenigzins betrouwbare literaturopgave te verschaffen.

Ondanks de vele goede eigenschappen toch, die repertoria als die van Hooikaas, Hartmann e.a., Verbeek en anderen vertoonen, is het niet eenvoudig een afgerond geheel bijeen te brengen, terwijl de krantenliteratuur in de meeste niet aangetroffen wordt.

Een niet te ontkennen bezwaar is nog dat de genoemde bronnen bij hun verschijnen reeds verouderd zijn — zoo behandelt het in 1916 laatst verschenen deel van het repertorium van Hartmann e.a. de literatuur in tijdschriften enz. tot 1915 — terwijl de lijst van geologische geschriften van Verbeek loopende over 1916 eerst nu in Indië is aangekomen.

Met het oog hierop is dan ook door de Bibliotheekvereniging opgericht een documentatie- en wetenschappelijk inlichtingsbureau.

Het doel hiervan is tweeledig:

In de eerste plaats stelt dit bureau zich tot taak een bibliografie bijeen te brengen, die zich voornamelijk bewegen zal op het gebied van de literatuur van Ned.-Indië in den ruimsten zin van het woord. Zeker zal daarin o.m. niet kunnen gemist worden al, wat er in deze veelbewogen dagen zoowel in de Europeesche als ook in de niet-Europeesche pers verschenen is en nog zal verschijnen omtrent de wordingsgeschiedenis van het opleven der Indische volksbewustheid en hare uitingen. Wanneer daarmede niet thans begonnen wordt, zal later veel onbegrijpelijk zijn, dat zijne verklaring vindt in de feiten, welke men opgeteekend vindt in de dagbladen van heden.

De bibliografie, die zoo mogelijk tot op den dag zal worden bijgehouden, zal behalve hare grootere uitgebreidheid ook nog het voordeel hebben van actueel te zijn.

In de tweede plaats stelt dit bureau zich ten doel bij aanvraag aan haar adres — Koningsplein Zuid No. 11, Weltevreden — inlichtingen te verschaffen over literatuur op verschillend gebied, natuurlijk in de eerste plaats op dat van Ned.-Indië, en dat wel niet alleen wat deze zelf aangaat, maar ook wat hare eventuele aanwezigheid in Indië betreft.

Wil dit doel echter bereikt worden, dan moet genoemd bureau kunnen beschikken over de hier te lande uitgegeven drukwerken op allerlei gebied, zoowel boekwerken als periodieken, kranten als verslagen.

Na de bewerking worden eventueel ontvangen drukwerken of direct opgenomen in de bibliotheek van de vereeniging of wel in de leeszaal — die voor ieder toegankelijk is — ter lezing gelegd tot het geschikte oogenblik voor opneming in de bibliotheek is gekomen. Op deze wijze zal een belangrijk werk mogelijk gemaakt en tegelijkertijd door de uitbreiding van de boekenverzameling een tweede algemeen belang worden diend. Het is misschien niet overbodig er hier nog even op te wijzen, dat een dergelijke samenwerking reeds bestaat tusschen het Nederlandsche Documentatiebureau en de Koninklijke Bibliotheek te 's-Gravenhage.

De eerste bezigheid van de commissie zal zijn het samenstellen van een overzicht van de literatuur over de groote Indische beweging onzer dagen.

In- en Uitvoer.

In aansluiting bij een artikel in het vorig nummer, waarin de Vereenigde Staten als afzetgebied van Ned.-Indië werden beschouwd, bevat het 28 Nov. nummer van In- en Uitvoer eene beschouwing waarin, aan de hand der invoerstatistieken van Java en Madoera, de groeiende beteekenis der Vereenigde Staten als leveranciers van onze Koloniën wordt nagegaan.

Een beschouwing van de getallen over het eerste halfjaar 1917 toont aan, dat de aanvoeren van tal van artikelen die over het geheele vorige jaar reeds belangrijk overtreffen. Het is echter de vraag of de invoeren dezer artikelen ook in de naaste toekomst zullen stijgen, in verband o.a. met het feit, dat de Vereenigde Staten thans zelf in den oorlog betrokken zijn.

De Indische Mercurus.

Inhoud van No. 48: De chemische industrie in Ned.-Indië. Voordracht van Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — Geen klein gedoe! door H. van Kol (over de ontwikkeling eener groot-industrie op Java.) — De petroleum, door H. Witkamp, besproken door N. W. E. — Jaarverslag der Soebaboemische Landbouw-Vereeniging over 1916. — Belawan oceaanhaven. Voordracht van W. Cool. — De vooruitgang van Johore. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken.

Het Minangkabau-Instituut.

Te Amsterdam is opgericht de Vereeniging „Het Minangkabau-Instituut”, dat zich ten doel stelt het verzamelen van zoo volledig mogelijke gegevens betreffende de bevolking van het Minangkabausche gebied op Sumatra en het beschikbaar stellen van die gegevens ten behoeve van het welzijn en van de stoffelijke en geestelijke ontwikkeling van de bevolking en van onze betrekkingen met haar.

Het directorium bestaat uit de heeren: Th. F. A. Delprat (voorzitter), A. H. Kleiweg de Zwaan (penningmeester), prof. J. C. van Eerde (secretaris), J. Ballot, K. H. H. van Bennekom, dr. C. W. Janssen, dr. J. P. Kleiweg de Zwaan, prof. dr. Ph. S. v. Ronkel, W. H. M. Schadee en C. G. Veth.

Men wordt lid van het Minangkabau-Instituut (bijdrage jaarlijks f 25 of meer, of ineens f 100 of meer) door aanmelding bij een der leden van het directorium.

Het ligt in de bedoeling aan den heer M. Jousstra, archivaris van het Bataksch instituut, de functie van archivaris van dit nieuwe Instituut op te dragen, terwijl als adjunct-archivaris zal optreden, Amaroellah Galar Soetan Mangkoeto.

In aansluiting bij het reeds in 1908 opgerichte Batak-Instituut volgden in 1914 het Atjeh-Instituut, in 1916 het Oostkust van Sumatra-Instituut en het Zuid-Sumatra-Instituut en thans wordt met het Minangkabau-Instituut de reeks van vijf Instituten voor het eiland Sumatra afgesloten. Daarmede is de bevolking in studie genomen van het geheele eiland Sumatra, dat in velerlei opzicht de aandacht verdient, in verband met de daar intredende groote veranderingen op verschillend gebied, ook met het oog op de belangen der bevolking, die op ruime belangstelling van Nederlandsche zijde aanspraak kan maken.

Zooals bekend is, werken deze wetenschappelijke instellingen in nauwe samenwerking met het Koloniaal Instituut, zijnde het secretariaat van de in 1914, 1916 en 1917 opgerichte Instituten, zoomede dat van het in 1915 opgerichte Bali-Instituut gevestigd bij de Afdeling Volkenkunde van het Koloniaal Instituut.

Vragen van den Dag.

De heer S. Kalff schrijft in het Dec.-Nr. over Landbouw-asylen voor Indische militairen. Er op wijzende dat het plan van Bostel-Fokkens om bij Nijmegen een doorgangshuis en een landbouw-kolonie te stichten voor gerepatrieerde militairen van het O.-I. leger allengs

De Nederlandsche Spaarkas

AMSTERDAM, Rokin 95, Bijkantoor te BANDOENG.
Bijkantoor te 'S-GRAVENHAGE, Stephensonstraat 49.

Kapitaalvorming, Uitzetfondsen, Studiebeurzen, Stortingen van f 2.50—f 50.— per maand.

Vraagt gratis prospectus aan: het Hoofdkantoor, de Bijkantoren of aan: den Oud-Dir. Bijkantoor Bandoeng, H. VOLTEN, tijd. adres 's-Gravenhage, Kon. Emmakade 128; den Inspecteur, W. WEIJNE, Dibbetsstraat 83, Den Haag.

AMSTERDAMSCH BANK - Amsterdam

Kapitaal f 29.122.400.—
Reservefonds 18.900.000.—
Bijzondere Reserve 2.000.000.—

ALLE BANKZAKEN

Haagsche Levens- en Spaarverzekering Mij

Barentszstraat 2a 's-Gravenhage

VERLEENT CREDIETEN

..... tot elk bedrag

Billijke voorwaarden Discrete afdoening.

VOORSCHOTTEN vanaf f 500.—, onder zakelijke of persoonlijke zekerheid, al dan niet met inpandgeving polis levensverzekering

N.V. „Voorschotbank de Nederlanden”

Frederikstr. 2 Kapitaal f 1.000.000 's Gravenhage

Geeft 4,5% **Schuldbrieven** uit in stukken van f 1000.—, f 500.— en f 100.—, onder Trustee-toezicht.

Maatschappij van Levensverzekering.

Hoofdkantoor :

Jansbuitensingel 5,

ARNHEM.

„DE GLOBE”,

Maatschappij van Verzekering op het Leven (zonder of met geneeskundig onderzoek),

tegen Invaliditeit en Ongelukken.

Goedgekeurd bij Koninklijke Besluiten.

Maatschappelijk Kapitaal ÉÉN MILLIOEN GULDEN.

Gevestigd : 'S-GRAVENHAGE, Plaats Ila.

vasten vorm begint aan te nemen, gaat de heer Kaiff de proeven na welke in den loop der jaren zijn genomen om van den Europeeschen militair en den minvermogens Indo-European een kleinen landbouwer te maken. Tevens brengt schr. hierbij ter sprake het vraagstuk over de mogelijkheid van eene duurzame Europeesche kolonie in Indië, over de geschiktheid van den European als veldarbeider, enz.

Onze weermacht in Indië.

Als No. 16 van de serie „Populair Wetenschappelijk Nederland” (Algemeene Uitgevers-Maatschappij te Amsterdam) verscheen: Onze weermacht in Indië, door F. Kroon, luitenant N.-I. L. Leeraar aan de Kon. Mil. Ac.

In weinig bladzijden geeft schr. een idee van de taak van het Indische leger; van zijn samenstelling en organisatie; bespreekt hij op welke wijze de strijd wordt aangebonden tegen een inlandschen vijand en hoe zulks zal dienen te geschieden tegen een buitenlandschen vijand, waarbij de schr. opmerkt, dat als het, bij de tegenwoordige sterkte, ooit zoover mocht komen „ons roemrijke Indische leger dan gedoemd zal zijn om nutteloos en roemloos in een te ongelijken strijd ten onder te gaan.” Met enkele woorden over „Wat wordt er van den Indischen soldaat”, besluit luit. Kroon het aardig geïllustreerde geschriftje.

Het Nederlandsche Zeewezen.

In het Nr. van 1 dezer het 8e vervolg van A. F. H. Dalhuisen's geïllustreerde „Korte beschrijving van de exploratie van Noord Nieuw-Guinee, en van de Duitsch-Nederlandsche grensexpeditie in de jaren 1909 t/m 1911.” In dit gedeelte behandelt schr. in hoofdzaak de voorbereidingen voor een tocht langs de Kaiserin Augusta rivier.

Nederlandsche Zendingen.

No. 46 en volgende Nrs. van dit weekblad bevatten mededeelingen over werkring, organisatie enz. van alle zendingen in Oost- en West-Indië, welke dienen ter vervanging van de opgaven in vorige „Nederlandsche Zendingen”, waarvan gezegd wordt dat geen nieuwe jaargang zal verschijnen.

Twee nieuwe Indische weekbladen.

In Indië zijn wederom twee weekbladen opgericht, het ene is getiteld: De Taak. Blijkens No. 20 van het Weekblad voor Indië, bestaat de inhoud van het derde nummer uit de volgende opstellen: Gevaarlijke eenzijdigheid, door v. W. — Nieuwe Banen, door S. Ritsema van Eck. — De Zending in Posso, door L. van Vuuren. — De Horoskoop van het Technicum, door H. 's Jacob. — Het Vliegengevaar, door S. Leefmans. — Hedendaagsche Geestesstromingen in de Javaansche Wereld, door A. Mühlend. — Feuilleton „Karen”, door Alex. L. Kielland, uit het Noorsch vertaald door Z. Stokvis. — Perstribune. — Bij het Nummer is gevoegd een bijlage met 3 foto's behorende bij het artikel „De Zending in Posso”.

Het tweede, een politiek orgaan, is getiteld: Vrijzinnig Weekblad. In No. 7 worden de volgende onderwerpen behandeld. Staatssocialisme (vervolg), door W. de C. B. — De aanstaande verkiezing voor den Volksraad, door K. — Iets over den Volksraad, door J. de Groot. — Het stikstofvraagstuk voor onze koloniën, door Dr. Woudstra. — Voorwaardelijk huwelijk, door B. L. v. Albada. — Op reis door Java, door S. Aay. — Onder sterke belichting.

Weekblad voor Indië.

In No. 18 van den 14en jaarg. het slot der „Reisindrukken uit Banka”. Schr. geeft thans een kort overzicht van land en bestuur en van het bedrijf der gouvernements-tinwinning.

In No. 20 o.m. een artikel over het sultansjubileum te Djokjakarta; volgens Europeesche tijdrekening n.l. was het den 13en Aug. j.l. 40 jaar geleden dat Sultan Hamengkoe Boewono de VIIe aan het bewind is gekomen.

Ned. Indisch Rubbertijdschrift.

Het Nr. van 16 Sept. bevat o.a.: Crêpe of sheet, door J. M. A. Wijnaendts van Resant. — Het Centraal-Rubberstation in 1916-1917. — Over den invloed van de aanwezigheid van hars op de vulcaniseerbaarheid van rubber, door Jhr. F. C. van Heurn. — De invloed van tappen en winteren op de voedsel-reserve van hevea, door Dr. A. A. L. Rutgers.

De Reflector.

Onder verschillende kleinere bijdragen, bevat No. 36 van den 2en jaarg. van dit weekblad het slot van J. H. F. van de Wall's artikel: Over Indische literatuur.

In No. 37 een geïllustreerd artikel: Met de Kenja's naar de Apo-Kajan (Borneo). — Hans van de Wall vervolgt in datzelfde Nr. zijn „Bladzijden uit de geschiedenis van het Bataviasche kunstleven in vroeger dagen.”

No. 38 heeft o.a. een bijdrage over de Salagoenting, behorende tot de zangvogels, inheemsch in den Indischen Archipel.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; De Sumatra Post; De Sumatra Bode; Suriname; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Banier; De Ind. Gids; Neerlandia; Koloniaal Tijdschrift; Vrede door Recht; Onze Vloot; Ons Leger; Maandblad voor Vrouwenkiesrecht; Theosophisch Maandblad; Korte Verslagen van de Verg. der Tweede Kamer der Staten-Generaal; Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad; Brochures, enz., benevens een Bibliotheek.

Mededeelingen.

Van de Afd. Utrecht en Omstreken:

Donderdagavond 29 Nov. trad voor de afd. Utr. en Omstr. als spreker op de HoogEdelGestr. Heer M. J. Giel uit 's-Gravenhage, gep. kolonel der Art.

N.-I. L. Met groote belangstelling volgden de talrijke aanwezigen de op vaak geestige wijze voorgedragen rede over „Het Leven en Werken van den European in N.-I.”, welk onderwerp door een serie van fraaie lichtbeelden werd verduidelijkt.

Aan het einde der voordracht viel den spreker een warme en hartelijke toejuiching ten deel, als blijk en bewijs van ingenomenheid met dat wat men had gehoord en gezien.

Namens het Bestuur,

DE SECRETARES.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 17, Den Haag).

Uitzending naar Ned.-Indië van eenige boekhouders ter benoeming tot adjunct-gouvernements-accountant.

In aanmerking komen zij, die den leeftijd van 23 jaar nog niet hebben overschreden, in het bezit zijn van een diploma hogere burgerschool vijfjarigen cursus en van een diploma boekhouden en tevens praktische ervaring in het boekhouden hebben opgedaan.

De bezoldiging bedraagt f 250 's maands, met één tweejaarlijksche verhooging van f 50 en twee driejaarlijksche verhoogingen van f 100, alzoo een maximum van f 500 's maands.

Zij die voor deze betrekking in aanmerking wenschen te komen, behooren zich, onder opgave van vroegeren en tegenwoordigen werkring en van hun geboortedatum, schriftelijk te wenden tot het Departement van Koloniën (9de afdeling), onder overlegging van afschriften van diploma's en bewijzen van praktische ervaring; tevens moet worden medegedeeld of zij gehuwd zijn c. g. het aantal en den leeftijd hunner kinderen.

De aandacht wordt er op gevestigd, dat de overgelegde stukken niet spoedig kunnen worden teruggezonden, aangezien zij ter beoordeeling aan de Indische regering overlegd moeten worden.

Door een vanwege het Departement van Koloniën in te stellen geneeskundig onderzoek zal moeten blijken van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst.

- Aan de uitzending is verbonden:
- a. eene vergoeding voor uitrustingskosten ad f 1000 (een duizend gulden);
 - b. vrije overtocht in de 2e klasse, c.g. ook voor het wettig gezin, dan wel in de 1ste klasse indien de te benoemen persoon in het bezit is van een diploma middelbaar onderwijs;
 - c. eene voorloopige bezoldiging van f 150 (honderd vijftig gulden) 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië, tot den dag waarop de ambtsbezoldiging ingaat;
 - d. indien de uit te zenden ambtenaar gehuwd is, uitkeering van het bedrag van ééne maand aanvangsbezoldiging, als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijksbijdrage aan het Weduwen- en Weezenfonds van burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië.

Ten opzichte van de bepalingen omtrent verlof, pensioen, weduwenpensioen, enz. staan de uit te zenden personen gelijk met de overige burgerlijke landsdienaren in Nederlandsch-Indië.

(Nederlandsche Staatscourant van 8 November 1917, no. 262).

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 17, Den Haag, Tel. 4519.

W. M. WEIJNE
DANS-INSTITUUT.
Koningin Emmakade 133, Telefoon 3348
'S-GRAVENHAGE.
Prospectus op aanvraag gratis verkrijgbaar.

Mode-Vakschool, Molenstraat 10, DEN HAAG.
Directrice Mevrouw WILH. KNUST.

Grondig onderricht in **Patroontekenen en Maaktknippen**, het vervaardigen van **Dames- en Kindercostuums, Mantels en Lingerie. Opleiding tot Costumière, Coupeuse en Leerares met Diploma.** Prachtige coupe van een geheel nieuwe constructie, waardoor volkomen passen verzekerd wordt.

CURSUS voor jonge meisjes en gehuwde Dames. Prospectus, inlichtingen en aanmeldingen dagelijks. Ook is er gelegenheid voor pensioen in huis.

Lessen per correspondentie zowel voor Nederland als Nederl.-Indië f 2.50 per les met verhooging van porto.

Atelier voor het vervaardigen van Dames- en Kinderkleeding.

SPECIALITEIT IN INDISCHE UITZETTEN.
De stalen-collectie van Damesstoffen, Laken, Flanelen, enz. is dagelijks te bezichtigen.

GEOPEND Zaterdag 1 December
DENS' Schoenenmagazijn
Spui No. 6, bij de L. Poten
DEN HAAG.
FILIALEN: Tilburg en 's-Hertogenbosch.

PELTERIJEN.
Alle onze Pelterijen met 10 pCt. korting.
Ziet onze Etalages.
Fa M. & J. TOEMAN,
Tel. 2009. - DEN HAAG. - Spuistraat 67.
Het bekende adres voor Kant en Festons.

F. L. VAN BOMMEL
Vlamingstraat 8-10
Prins Hendrikstraat 104-106

**Dames- en Heeren-
Mode Magazijnen.
Handschoenen.**

Sigaren Ex- en Import-Maatschappij
voorh. L. LANGE.
Leverancier van Z.K.H. PRINS HENDRIK DER NEDERLANDEN
HERTOG VAN MECKLENBURG, ENZ.
Lange Voorhout 86. 's-Gravenhage.

Speciale verpakking voor de Tropen.
HOOGFIJNE LICHTBREMER SIGAREN
..... GEIMPORTEERDE HAVANA SIGAREN

Kleermakerij UNICUM
Anna Paulownastraat 30a - DEN HAAG. - Tel. 4947

**CHEMISCH REINIGEN
REPEREEREN
KEEREN
VERMAKEN
MODERNISEEREN
OPNIEUW VOEREN
OPPERSEN
OPZETTEN van zijden revers
STOPPAGE (onzichtbaar stoppen)
van Dames en Heerenkleeding.**
Bijz. geschoolde Uniformwerkers, te kl. D. en H. Coupeurs

UNICUM bepaald den prijs vooruit.
Alle werkzaamheden geschieden bij ons op eigen atelier.

N.V. Electrotechnisch Ingenieur- en Installatiebureau
v/h **B. L. VOGELS-DOLHAIN**
's-Gravenhage.

**ELECTRISCHE VERLICHTINGEN
ELECTRISCHE SCHELGELEIDINGEN
ELECTRISCHE UURWERKEN
ELECTRO-MOTOREN
TELEFONEN
BLIKSEMAFLEIDERS
ORNAMENTEN**

als: Kronen, Wandarmen, Pendants, enz.
IN ALLE STIJLEN EN PRIJZEN.

MONSTERZALEN:
1ste van den Boschstraat 10
hoek Juliana van Stolberglaan.

RIPPEN
Pianohandel
PIET HEINSTRAT 42
ELANDSTRAAT 17.
Tel. 4683.
Verhuren Stemmen

AUG. SAVELKOUL.

INDISCHE UITRUSTINGEN VOOR HEEREN EN DAMES.

Heerenkleeding naar Maat.

Batavia — Semarang — Soerabaya — Bandoeng
Amsterdam, Singel hoek Heiligeweg.

Vraagt den Geïllustreerden Catalogus der Dames- of Heerenafdeeling.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.Theoretische en praktische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse,
Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeling 'S-GRAVENHAGE.Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187**, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Teeken- en Schilderlessen.

Lessen in moderne talen.

Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.

Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.

Handwerklessen.

Schrijf-, Kopiër- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Ieplaan 11**.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.**OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West”, die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaattlessen in Indische talen.**

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch.

S. TAGOR, Inl. Veearts, Burg. Reigersstr. 51bis, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.

W. G. HAUFF, Voorzitter der Federatie van Ned. Stenografie-leeraren in Ned.-Oost-Indië, Vaartweg 75, Hilversum. — Maleisch. — Boekhouding b. d. Suiker-Industrie volgens The Decimal Classification and Relativ Index by Melvil Dewey.

IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Korte Singel 36, Bussum. — Maleisch. (Nadere informatie Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).

MAS SAMSL, Leeraar Mal. taal aan de Handelsschool te Rotterdam, Schietbaanlaan 19, Rotterdam — Javaansch. — Maleisch.

LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den Haag zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.

door J. H. en H. B.

Prijs: 1 exemplaar f 0.10. 50 ex. f 2.80.

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 2.20 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

b. Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.

door T. J. BEZEMER.

Prijs: 1 exemplaar 5 cent. 50 ex. f 2.—;

voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen” f 1.55 per 50 ex., plus 25 cent voor frankkosten.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West: De Kolonie Suriname, door REMAN IRÛS (FRED. OUDSCHANS DENTZ);

II. De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás” te Curaçao. Prijs per exemplaar f 0.25 en f 0.03 frankkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.02 frankkosten

No. II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.15 per exemplaar en f 0.01 frankkosten.

No. IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. VI. De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

No. VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.02 frankkosten.

No. X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.03 frankkosten.

LUXE BROODFABRIEK
PAUL C. KAISER
HOFLEVERANCIER**Brood - Beskuit - Banket****Een „BINTANG” Rijwiel** is en blijft een
waarhoudend
geschenk**Rijwielmagazijn „BINTANG”,**
Newtonplein 152 's-Gravenhage
Telefoon H 2357.**N.V. Inrichting voor Physische Therapie**
„WINTERNITZ”Johan v. Oldenbarneveltlaan 5 - Tel. Schev. 695
SCHEVENINGEN.Alle Physische Hulpmiddelen: Waterbehandeling,
haute Fréquence, Electricch Viercellenbad, Lichtbad,
Vibratie, Kunstzon, enz.

Nauheimer-, Wiesbadener-, Carlsbaderkuren.

UIT- en INWONENDE PATIËNTEN

(ook rustbehoevenden, herstellenden en zenuwzieken).

Spreekuur van 9^{1/2}—10^{1/2}, des morgens.J. H. W. VAN OPHUIJSEN, Zenuwarts,
Gedel. Commissaris.J. S. J. DE VRIES ROBLES, Arts,
Geneesheer-Directeur.**Vleugels, Piano's**
Kunstspel-Piano's, OrgelsVerhuur PIANO's van f 5.- p. mnd of f 50.- p. j. af.
VLEUGELS „ f 8.- „ „ „ f 80.- „ „

REPARATIE - STEMMEN - RUIL.

Afdeling Gebruikte Instrumenten.

Speciale Inrichting
voor het gereedmaken voor de TROPEN.**GOOSEN & SWAGERMAN**
DEN HAAG - BOEKHORSTSTRAAT 149

Comm. Ven. Onderlinge Transport Mij.

POLMAN, HOELEN & Co.KANTOOR: WEERDJESSTR. 83 ARNHEM TELEFOON INTERC.
No. 945.Verhuizingen onder garantie.
Bergplaats voor Inboedels.**C. HOYNG,**

Spuistraat 20-22 Den Haag.

AMSTERDAM - UTRECHT.

Onze Geïllustreerde Catalogus is een
uitstekende handleiding om zich op
huishoudelijk gebied in te richten.TAFELSERVIEZEN, GLASWERK, LEPELS
VORKEN, MESSEN, GASOLINELAMPEN.

Prijscourant gratis.

Inrichting voor Zenuwzieken en HulpbehoevendenKONINGINNEWEG 1 - AMSTERDAM
Telefoon ZUID 828.

OPNAME VOOR TIJDELIJK EN DOORLOOPEND

Zuster C. G. SOER,

Gedipl. Verpleegster Ned. Ver. v. Psych. en Neurologie.

**Huishoudelijke-
en Keuken-Artikelen.
Kolen- en Gasfornuizen.**

FRANS VAN WIJK & ZONEN
24 VLAMINGSTRAAT - DEN HAAG
TELEPHOON 773.

**Baden en Geysers.
Gas- en Elec. Ornamenten
Haarden en Kachels.**

M. VISSER,
voorh. A. J. RODBARD.
Spuistraat 69 - DEN HAAG - Telefoon 5470.
Fabriek en Magazijn van Gouden-, Zilveren en Diamantwerken
REPARATIE-INRICHTING.

Piano's, Orgels, Vleugels, Auto-piano's.
PIANO's in huur f 6.— per maand,
desgewenscht in huurkoop, bij
L. C. JACOBI, vh. Chef Firma J. F. CUYPERS,
Regentesselaan 123, bij Reg.pl. Tel. H. 1403
's GRAVENHAGE.
STEMMEN - VERHUREN - REPAREREEN

LAAT nu in Uw winterkleding een foto maken met het speciaal daarvoor aanwezig zijnde
Winter-Decor.
Men zie de speciale Winter-Etalage.
Aanbevelend, **A. M. A. SUSAN,**
ALLEEN Regentesselaan 108, h. Regentessepl.
Telefoon 6757.

WISBRUN & LIFFMANN.
Veenestraat 35-37 - Tel. 2503. - Den Haag.
DAMES MODEARTIKELEN.
ZIJDEN STOFFEN, FLUWEELEN, KANTSTOFFEN.
ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.
BALARTIKELEN.

Parkhotel
van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.
EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL
Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden,
Rustige ligging.
Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

C. P. MEIJS Lzn.,
Prins Willemstraat 2-4, SCHEVENINGEN, Tel. Sch. 652
FABRIKANT VAN
Hotel-Restaurant-Fornuizen
Nieuwste systeem. Attesten ter inzage.

A. SCHRÖDER & Co.
Groenmarkt.
Voor het winterseizoen **ALLES** op het gebied van
Warme Onderkleding
voor Dames, Heeren en Kinderen.

DIEREN-TUIN
Den Haag
Aangifte voor het Lidmaatschap kan dagelijks geschieden ten kantore **Benoordenhout 2** en bij den Portier aan het hoofdhek.
Invullingsbiljetten en voorwaarden worden ook op verlangen toegezonden.
De contributie gaat in met de maand, volgende op die van de aangifte. Voorloopige toegangsbevisen worden dadelijk verstrekt.
Fraaie Tuin en Bloemen, Kassen, Vogelzalen, Aquarium, Rosarium, Museum, Kinderspeelplaats met doorlopend toezicht, Societeit, Concerten, Opera's, Tooneelvoorstellingen.

Wed. Th. J. VAN ZUTPHEN
MEUBELMAKERIJ en BEHANGERIJ
.....VERHUIZINGEN.....
HAARLEM RIDDERSTRAAT 20
TELEPHOON 1654

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. KRUL.
Grand Salon de Rafraichissements **NOORDEINDE 44,**
Vraagt onze CHOCOLADE (alleen prima merken),
FIJNE BONBONS en HAAGSCHE HOPJES.

VAN RIJN & SCHILPEROORD
Meubelfabrikanten.
Anna van Buerenstraat 157 - Tel. H. 679
'S-GRAVENHAGE.
Des gewenscht worden alle soorten Meubelen naar tekening vervaardigd.

BOEK- EN KANTOORBOEKHANDEL
E. VAN ANDEL, Weimarstraat 16a b.d. Suezkade
Telefoon 3213 - DEN HAAG
Levering van abonnementen op alle Binnen- en Buitenlandsche Dag- en Weekbladen, Tijdschriften en Modeplaten.
ADVERTENTIE-BUREAU.
Grote keuze Geïllustreerde Briefkaarten.
LEESBIBLIOTHEEK in 4 talen.
(De nieuwste uitgekomen werken worden direct opgenomen).

Hotel Pension INSULINDE
BANKAPLEIN 2 Tel. Interc. HAAG 1486
Direct gelegen bij de Scheveningsche Boschjes.

INRICHTING VOOR SPREEKONDERWIJS.
DEN HAAG, STATENLAAN 115.
Directrice: A. BRUGMA, Gemeente-spraakleerares te Den Haag.
Spreektijd 12½ - 1½ uur.
GENEZING VAN ALLE SPRAAKGEBREKEN.
Speciale behandeling van stotteren. Onderwijs in Lip-lezen voor dooven. Behandeling van Aphasieën.
GELEGENHEID TOT VAKOPLEIDING.
De prijzen worden berekend naar de omstandigheden.
Leeraren: Mej. A. BRUGMA; Mej. J. HARDERS, Gemeente-Spraakleerares; Mej. H. A. KROON; Mej. J. SCHOUTEN; Mej. D. ZEVENHUIZEN, Gemeente-Spraakleerares.

Ideales Sumatra Prima 7 cts Sigaar
Bonbons 5 cts
Gadena Flowers 6 cts
CADENA, Groot Hertoginnelaan 109, DEN HAAG

VAN VEEN's Bedden - Matrassenmagazijnen
Hartenstraat 14-18-20, Tel. Interc. 8399 N
Ceintuurbaan 354, Telefoon Zuid 6174.. **AMSTERDAM**
Aanbevolen Speciaalzaak voor het inrichten der Slaapkamers
LEVERINGEN DOOR HET GEHEELE LAND.

P. B. VAN MOORSEL & CO
Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2898 - Den Haag
Goedkoopst adres voor het geheel of ged. installeeren van woningen.

Holland-Canada Hypotheekbank, 's Gravenhage
Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te Den Haag en J. G. COSTER te Winnipeg.
5 pCt. PANDBRIEVEN
tegen beurskoers. Uitstaand bedrag Pandbrieven ruim f 13.000.000.—.